

Krista Maatsola

Pauliina Ylipahkala

SAIRAALAN TAI KANARIALLE

Lähihoitajaopiskelijoiden mielipiteitä vanhuudesta ja vanhustyöstä

Opinnäytetyö

Kevät 2011

Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Vanhustyön ko

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Koulutusohjelma: Vanhustyön koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Gerontologia

Tekijä: Krista Maatsola & Pauliina Ylipahkala

Työn nimi: Sairaalaan tai Kanarialle – Lähihoitajaopiskelijoiden mielipiteitä vanhuudesta ja vanhustyöstä

Ohjaaja: Kari Jokiranta, Anna-Kaarina Koivula

Vuosi: 2011

Sivumäärä: 76

Liitteiden lukumäärä: 3

Suomi ikääntyy nopeasti. Vanhustyöhön tarvitaan lisää ammattitaitoisia henkilökuntaa, mutta ala ei houkuttele nuoria. Tämän työn tarkoituksena oli selvittää lähihoitajaopiskelijoiden mielipiteitä vanhuudesta ja vanhustyöstä. Opinnäytetyön yhteistyö kumppanina toimi Muistiliitto, joka pyrkii lisäämään vanhustyön vetovoimaisuutta.

Työ on toteutettu kyselylomakkeen avulla. Kyselyyn vastasi 190 lähihoitajaopiskelijaa eri puolilta Suomea. Lomakkeessa oli sekä kvantitatiivinen, että kvalitatiivinen osa, jossa vastaajat tuottivat tarinoita. Tulokset on analysoitu SPSS –tietokoneohjelman sekä sisällönanalyysin avulla.

Kvantitatiiviset tulokset osoittivat, että lähihoitajaopiskelijat katsovat ammattitaitonsa riittävän vanhustyöhön suuntautumisvaihtoehdosta riippumatta. Opiskelijat pohivat tulevaa työllistymistään valitessaan suuntautumisvaihtoehdonsa. Kvalitatiiviset tulokset jakautuivat kolmeen eri ryhmään. Vanhuus ongelmana ja voimavarana, sekä toimielias vanhuus –tarinoiksi. Vanhuus ongelmana –ryhmässä vanhuus oli sairastamista, köyhyyttä ja yksinäisyyttä. Toimielias vanhuudessa vanhat ihmiset etsivät jatkuvasti uusia kokemuksia ja seikkailuja esimerkiksi ulkomaan matkojen avulla. Vanhuus voimavarana –tarinoissa kuvattiin perinteistä vanhuutta. Vanhat ihmiset olivat elämäänsä tyytyväisiä ja onnellisia.

Vanhustyön vetovoimaisuuden parantamiseksi lähihoitajaopiskelijoita voidaan ohjata viettämään aikaa vanhojen ihmisten kanssa. Perusopintoihin voi myös sisällyttää yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa, jolloin vanhustyön kuvaa saataisiin monipuolisemmaksi ja tutummaksi opiskelijoille.

Avainsanat: Lähihoitajaopiskelija, vanhuus, vanhustyö.

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work
Degree programme: Degree Programme in Elderly Care

Author/s: Krista Maatsola & Pauliina Ylipahkala

Title of thesis: "To the Hospital or Canary"
Opinions of practical nursing students about old age and elderly care

Supervisor(s): Kari Jokiranta, Anna-kaarina Koivula

Year: 2011   Number of pages: 76   Number of appendices: 3

Finland is aging fast. Elderly care needs more skilled personnel, but the industry does not attract young people. The purpose of this study was to find out the views of practical nursing students on old age and elderly work. This study was made in collaboration with the Alzheimer society of Finland.

This work has been carried through with a questionnaire. It was answered by 190 practical nursing students around Finland. The questionnaire had a quantitative part and a qualitative part, where the students wrote stories. The results are analyzed using the SPSS computer program and content analysis.

The results showed that practical nursing students consider themselves skilled enough for elderly care regardless of their specialization. The students think about their future employability as they choose their specialization. Qualitative results were divided into three groups. Old age as a problem, as a resource and active retirement –stories. In the group old age as a problem old people were poor, sick and lonely. In active retirement stories old people were constantly looking for new experiences and adventures for example in the form of travelling. In the stories where old age was recourse students described traditional old age. Old people were happy and content with their lives.

Attractiveness of the elderly care can be improved by leading the practical nursing students to spend time with old people. Basic studies may also include co-operation with the third sector which would give to students more versatile picture of elderly care.

Keywords: Practical nursing student, old age, elderly care

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	3
1 JOHDANTO.....	7
2 ARVOT JA ASEENTEET.....	8
2.1 Arvojen ja toiminnan yhteys.....	8
2.2 Asenteiden muodostuminen.....	9
2.3 Kuinka asenteita tutkitaan?.....	10
2.4 Ryhmän vaikutus asenteisiin.....	11
3 JULKISUUDEN VANHUUSKUVA.....	12
3.1 Vanhuustyypittelyä.....	12
3.2 Vanhuus uhkana.....	14
4 AMMATTINA VANHUSTENHOITAJA.....	15
4.1 Voimaton vanhustyöntekijä.....	15
4.2 Vanhustyö lehtikirjoituksissa.....	16
4.2.1 Näkymätön vanhustyöntekijä.....	17
4.2.2 Työssään viihtyvä vanhustyöntekijä.....	18
5 JOKAINEN VANHUS ON TARINA.....	19
5.1 Tarinoiden merkitys vanhustyössä.....	19
5.2 Eletty elämä tarinoina.....	20
5.3 Isovanhempien merkitys.....	21
6 TYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET.....	22
6.1 Työhypoteesit ja tutkimuskysymys.....	22
6.2 Teoreettinen viitekehys.....	23
6.3 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä.....	24
6.4 Aineiston analysointi.....	24
6.5 Kyselyn toteuttaminen.....	25
7 OPISKELIJOIDEN VALINTOIHIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT.....	27
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	27

7.2	Ystävät vaikuttavat nuoren päätöksentekoon.....	30
7.3	Mielikuvat vanhuudesta jakautuvat kahteen ryhmään.....	31
7.4	Opiskelijat pohtivat tulevaa työllistymistään	35
7.5	Jokainen lähihoitaja on vanhustyön ammattilainen	37
7.6	Vanhustyön opiskelijoilla on isovanhempiensa erittäin läheiset välit	38
7.7	Opiskelijat ovat kiinnostuneita tarinoista	41
8	OPISKELIJOIDEN TARINAT TEEMOINA.....	44
8.1	Vanhuus opiskelijoiden kuvaamana	44
8.2	Vanhuus ja sairastaminen	46
8.3	Ihmissuhteet vanhuudessa	48
8.4	Vanha ihminen opiskelijoiden kuvaamana	54
8.5	Vanhuus ongelmana, toimelias vanhuus ja vanhuus voimavarana.....	58
9	POHDINTA	61
9.1	Ehdotukset vanhustyön vetovoimaisuuden parantamiseksi	61
9.2	Työn eettisyys	62
9.3	Kyselylomakkeen arviointia.....	63
9.4	Opinnäytetyön prosessi.....	64
9.5	Oma kasvu ja kehittyminen prosessin aikana	65
	LÄHTEET	66
	LIITTEET	68
	Liite 1. Kyselylomake	
	Liite 2. Haastattelulupa	
	Liite 3. Tarinat	

Kuvio- ja taulukkoluetelo

KUVIO 1. Vastaajat kotikunnan mukaan	27
KUVIO 2. Vastaajien ikäjakauma	28
KUVIO 3. Vastaajat suuntautumisvaihtoehdon mukaan	28
KUVIO 4. Ikäjakauma suuntautumisvaihtoehtojen mukaan	29
KUVIO 5. Kavereiden vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaan.....	30
KUVIO 6. Vanhuksena ihminen on yksilöllisimmillään	34
KUVIO 7. Vanhustyöstä saadut kokemukset	36
KUVIO 8. Vanhustyö ei vaadi erityisosaamista	37
KUVIO 9. Lähihoitajan koulutus antaa hyvät valmiudet tehdä vanhustyötä suuntautumisvaihtoehdosta riippumatta	38
KUVIO 10. Isovanhempien merkitys suuntautumisvaihtoehdon valintaan	39
KUVIO 11. Vanhusten elämäkokemus on arvokas osa vanhustyötä	41
KUVIO 12. Lukeminen harrastuksena suuntautumisvaihtoehdon mukaan	43
KUVIO 13. Vanhan ihmisen elämä opiskelijoiden tarinoissa.....	44
KUVIO 14. Tarinoissa esiintyvät terveysongelmat	46
KUVIO 15. Vanha ihminen opiskelijoiden tarinoissa	54
TAULUKKO 1a. Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan	31
TAULUKKO 1b. Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan	32
TAULUKKO 2a. Ei vanhuutta ilman sairautta	32
TAULUKKO 2b. Ei vanhuutta ilman sairautta	33
TAULUKKO 3. Työllistymismahdollisuuksien vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaan	35
TAULUKKO 4. Opiskelijoiden lähipiirissään tapaamat iäkkäät ihmiset	40
TAULUKKO 5. Mitä eri suuntautumisvaihtoehtojen opiskelijat katsovat TV:stä	42

1 JOHDANTO

Yksi suurimpia sosiaali- ja terveysalan tämän hetkisiä haasteita on saada opiskelijat kiinnostumaan vanhustyöstä. Suomi ikääntyy kiihtyvällä vauhdilla. Ihmisten mielissä on kysymys: kuka hoitaa minut tai vanhempani? Aiemmat tutkimukset osoittavat, että lähihoitajaopiskelijat ajattelevat positiivisesti vanhuksista, mutta jostain syystä vanhustyö ei houkuttele. Työmme tarkoituksena on selvittää lähihoitajaopiskelijoiden mielipiteitä vanhuudesta ja vanhustyöstä.

Teoriaosuudessa pohdimme arvojen ja asenteiden merkitystä mielipiteiden taustalla. Tarkastelemme sitä, millainen vaikutus ystävillä on nuoren päätöksenteossa. Pohdimme myös, millaisena vanhuus ja vanhustyö näyttäytyvät lehtikirjoituksissa. Olemme ottaneet työssämme näkökulmaksi myös isovanhemmuuden merkityksen. Lopuksi pohdimme ihmisten tapaa selittää maailmaa tarinoiden avulla ja kuvaamme vanhoja ihmisiä tarinankertojina.

Olemme käyttäneet työssämme sekä kvantitatiivista, että kvalitatiivista tutkimusmenetelmää. Lähetimme kyselylomakkeita viidelle eri koululle eri puolille Suomea. Vastauksia tuli yhteensä 190. Saamamme tulokset kuvaavat vain tämän otoksen vastaajien asenteita ja mielipiteitä ja ovat siis pitäviä vain näiden vastaajien kohdalla. Niistä ei voida vetää yleisiä säännönmukaisuuksia. Vastaukset on analysoitu SPSS -ohjelman avulla. Lisäksi vastaajia pyydettiin jatkamaan tarinaa kyselylomakkeen lopussa. Nämä tarinat on analysoitu sisällönanalyysin avulla narratiivista analyysia hyödyntäen. Tulokset esitellään kappaleissa seitsemän ja kahdeksan. Kappaleessa seitsemän esittelemme kvantitatiiviset tulokset kuvioiden ja taulukoiden avulla. Kappaleessa kahdeksan esitämme kvalitatiiviset tulokset vanhustyypittelyä käyttäen.

Työ on toteutettu yhteistyössä Muistiliiton kanssa. Muistiliitto on pyrkinyt jo monen vuoden ajan vastaamaan vanhustyön työvoimapulaan erilaisten kampanjoiden avulla. Ne ovat toimineet vastapainona sille tietotulvalle, jonka opiskelijat kohtaavat päivittäisissä joukkoviestimissä.

2 ARVOT JA ASEENTEET

Mielipiteiden ja valintojen taustalla vaikuttavat arvot ja asenteet. Arvojen ja asenteiden yhteys mielipiteisiin ja toimintaan on yksi sosiaalipsykologian keskeisiä tutkimuskohteita. Arvot vastaavat kysymyksiin siitä, mikä on oikein ja väärin, hyvää tai pahaa. Ne eivät kuitenkaan aina kerro ihmisen todellisista toimintavalmiuksista. Lähihoitajaopiskelijoilla voi olla vanhustyöstä hyvin positiivinen kuva ja he voivat arvostaa vanhoja ihmisiä. Tästä huolimatta he eivät välttämättä itse halua vanhusten hoitajiksi. Tämän vuoksi pidämme tärkeänä avata näitä käsitteitä ja tarkastella niiden yhteyttä käyttäytymiseen.

2.1 Arvojen ja toiminnan yhteys

Martti Puohiniemi (2006, 8) on määritellyt arvot ihmisen toimintaa ohjaaviksi periaatteiksi. Ne ovat syvällä ihmisen sisällä olevia uskomuksia, jotka ovat peräisin kulttuurista, jossa elämme. Ihmisten päivittäinen elämä ei sisällä arvopohdintaa, vaan se tapahtuu rutiininomaisesti. Asteet puolestaan näkyvät ihmisen toiminnassa ja puheessa päivittäin. Asteet ilmaisevat yleensä jotain niiden taustalla olevaa arvoa. Arvopohdinta tulee ajankohtaiseksi tilanteissa, joista ei selvitä rutiinin avulla, vaan ne edellyttävät valintoja. Arvoihin kuuluvat tunne, tieto ja moraalit. (Puohiniemi 2006, [viitattu 11.1.2011].)

Arvot ovat yleisiä, sisällöltään laajoja, sisäistettyjä ja pysyviä valintataipumuksia (Allardt 1987, 55). Suomalaisille tärkeä arvo on esimerkiksi universalismi. Se tarkoittaa luonnon ja ihmisten hyvinvointitarpeiden ymmärtämistä ja suojelua. Muita suomalaisille tärkeitä arvoja ovat esimerkiksi tasa-arvoisuus ja hyväntahtoisuus. (Puohiniemi 2002, 67-74.)

Voidaan ajatella, että vanhusten hoito on suomalaisille tärkeää ja vanhuksia arvostetaan. Arvot ovat kuitenkin usein ihanteita, joita ei aina toteuteta. Toisinaan arvojen toteuttamisessa tulevat vastaan myös käytännön realiteetit. Esimerkiksi yhteis-

kunnallisen päättämisen tasolla ei aina pystytä toteuttamaan suomalaisille tärkeitä arvoja taloudellisten resurssien puitteissa. Arvojen toteuttamiseen vaikuttaa myös hyödyllisyysnäkökulma.

Arkkipiispa John Vikström (2001, 158-167) on pohtinut hyödyllisyysnäkökulman vaikutusta ikääntyvän asemaan, arvostukseen sekä kohteluun. Perinteen tuntemisen ja elämäkokemuksen tuoman viisauden takia, vanha ihminen oli yhteisölle hyödyllinen ja arvokas. Nämä perusteet eivät nyky-yhteiskunnassa enää riitä arvostuksen saamiseksi, ikääntyvän odotetaan myös itse aktiivisesti hakevan teoiltaan arvostusta.

Ihminen on arvokas kahdessa eri mielessä. Voidaan sanoa, että ihminen on arvokas ihmisyytensä perusteella. Ihmisyyttä ei kukaan ole erikseen ansainnut tai hankkinut vaan se on lahja. Jokainen on arvokas omana itsenään, riippumatta laadusta, ansioista tai hyödyllisyydestä. Toinen yhä yleistyvä tapa antaa arvostusta on korostaa ihmisen merkitystä, hänen kykyään ottaa vastuuta itsestään ja tulevaisuudestaan. (Vikström 2001, 158-167.)

2.2 Asenteiden muodostuminen

Sosiaalipsykologi Vivian Burr (2004, 143) on todennut, että asenteella viitataan mielipiteeseemme jostakin asiasta. Missä määrin pidämme sitä hyvänä tai huonona. Asenteisiin vaikuttavat tunne, tieto ja toiminta. Anja-Riitta Lahikaisen ja Anna-Maija Pirttilä-Backmanin mukaan asenteiden muuttaminen on vaikeaa. Syntyneitä ne ovat melko pysyviä. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2008, 90 -97.) Allardt (1987, 55.) puolestaan pitää asenteita pinnallisina ja nopeasti muuttuvina.

Asenteiden kautta tulkitsemme uutta opittavaa tietoa. Ne syntyvät kokemusten pohjalta. (Tynjälä 1999, 73.) Jokaiseen kokemukseen liittyy tunnelataus. Se, kuinka voimakas tunne liittyy johonkin tiettyyn kokemukseen ja tilanteeseen, vaikuttaa siihen, millainen mielikuva siitä jää. Se puolestaan ohjaa tiedostamatta toimintaa.

(Toivonen & Von Harpe 1994, 21.) Positiiviset kokemukset vanhustyöstä voivat saada opiskelijan valitsemaan vanhustyön suuntautumisasihtoehtokseen.

Pelkkä tuttuuden tunne saa meidät ajattelemaan asioista positiivisesti. Mitä useammin olemme jonkin asian kanssa tekemisissä sitä todennäköisemmin alamme siitä pitää. Pelkkä positiivinen mielikuva ei kuitenkaan vielä riitä valinnan tai käytöksen perusteeksi. Varsinaiseen toimintavalmiuteen vaikuttaa myös se, kuinka paljon kyseisestä asiasta on tietoa. (Helkama, Myllyniemi & Liebkind 1999, 189-197.)

2.3 Kuinka asenteita tutkitaan?

Sosiologi Richard LaPiere tutki asenteiden ja käyttäytymisen yhteyttä 1930-luvulla. Hän matkusti kiinalaispariskunnan kanssa Yhdysvalloissa. He vierailivat 250 hotellissa ja ravintolassa. Silloisen ajanhengen mukaisesti kiinalaisia ei yleensä päästetty sisään. Tässä tapauksessa heiltä evättiin kuitenkin pääsy vain yhteen paikkaan. Puoli vuotta myöhemmin LaPiere lähetti kirjallisen kyselyn vieraillemiinsa paikkoihin ja tiedusteli heiltä, ottaisivatko he kiinalaisia vieraita. Puolet palautti kyselyn ja heistä 92 prosenttia antoi kieltävän vastauksen. On mahdollista, että kyselyyn vastasi eri ihminen, kuin kiinalaiset sisään päästänyt henkilö. Tämä esimerkki antaa siitä huolimatta aiheen epäillä asenteiden ja käyttäytymisen välistä yhteyttä. (Helkaman ym. 1999, 197.)

Asenteiden tutkiminen on pitkään ollut yksi keskeinen sosiaalipsykologian kiinnostuksen kohde. Niitä tutkitaan useimmiten mielipidemittausten avulla. (Ahokas, Ferchen, Hankonen, Lautso & Pyysiäinen 2008, 84.) Mielipiteet heijastavat yksilön asenteita ryhmää ja toisia yksilöitä kohtaan. Ne ovat asenteita pinnallisempia ja hyvin pitkälle tilannesidonnaisia. Mielipidemittaukset kuvaavat aina tilannetta, jossa ne on toteutettu, eivätkä siis välttämättä kerro mitään vastaajien todellisista toimintavalmiuksista.

2.4 Ryhmän vaikutus asenteisiin

Sosiaalipsykologit Anja-Riitta Lahikainen ja Anna-Maija Pirttilä-Backman ovat todenneet, että asenteiden kautta selitämme ja ymmärrämme maailmaa. Niiden avulla myös kerromme muille, mitä arvostamme. Asenteet eivät ole tärkeitä vain yksilölle vaan etenkin ryhmälle yhteisöllisyyden luomisessa. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 2008, 91-92.)

Käyttäytymiseemme ja päätöksentekoomme vaikuttaa aina sosiaalinen ympäristö. Burrin (2004, 36-61) mukaan ryhmät eivät kuitenkaan rohkaise tai rajoita yksilöitä käyttäytymään tietyllä tavalla. Ryhmän jäsenet määrittelevät yhdessä normit, joiden mukaan käyttäytyvät. Ryhmä voi edellyttää jäseniltään tietynlaista käyttäytymistä, joka saattaa olla ristiriidassa yksilön omien asenteiden kanssa. Ryhmässä on usein johtaja, joka määrittelee ryhmässä vallitsevat normit. Esimerkiksi perheissä vanhemmat luovat säännöt lapsilleen.

Allardt (1987, 192-194) esittelee tilanteen, jossa nuorten naisten mielipiteet ja asenteet ovat muuttuneet todella radikaalisti. Sisäoppilaitos, johon konservatiivisten perheiden tyttäret tulivat, oli todella tiivis ja opetus varsin radikaalia. Monen opiskelijan asenteet muuttuivat pysyvästi opiskeluajan johdosta. Esimerkin perusteella voidaan olettaa, että ryhmän merkitys asenteiden synnyssä ja muutoksissa on suuri. Ryhmäpaine voi vaikuttaa opiskelijoiden suuntautumisvaihtoehdon valintaan.

Ihmisillä on taipumus hakeutua seuraan, jossa asenteet muistuttavat heidän omiaan. Yksi sosiaalipsykologian vankimmista säännönmukaisuuksista on, että mielipiteiltään ja arvoiltaan samanlaiset ihmiset pitävät toisistaan. (Helkama ym. 1999, 192.) Siitä huolimatta päästäkseen osaksi jotakin ryhmää tai muodostaakseen ryhmän, jokainen sen jäsenistä joutuu muokkaamaan omia asenteitaan. Lähihoitajaopiskelijoiden keskuuteen voi muotoutua tiiviitä ryhmiä, jotka toimivat samojen arvojen perusteella. He voivat siis kaikki päättää erikoistua opinnoissaan esimerkiksi lasten ja nuorten hoitotyöhön, mikäli se palvelee ryhmän yhteisiä asenteita.

3 JULKISUUDEN VANHUUSKUVA

Media välittää mielikuvia ja vaikutelmia. Lehtiä silmäillään tai luetaan nopeasti, radio ja televisio soivat taustalla. Normaalissa mediakäytössä vain vaikutelmat sanomasta jäävät elämään. (Uimonen & Ikävalko 1997, 18-19.) Halusimme rajata median tarkastelun lehtikirjoituksiin. Uskomme, että niiden antamaa kuvaa, pidetään todenmukaisempana, kuin muiden viestimien. Lehtikirjoituksissa keskitytään vanhustyöhön ja vanhuksiin joukkona ja mielikuvia luodaan stereotyyppien avulla.

3.1 Vanhuustyypittelyä

Jukka-Pekka Sarola on tutkinut vanhuuden julkisuuskuvaa. Hänen mukaansa se näyttää olevan niiden keksintö, jotka eivät ole vielä itse vanhoja. Tähän liittyy vanhenemisen pelkoa ja välttämistä. Kun vanhuskuva on muodostettu, yritetään pysytellä kaukana kaikesta siitä, mitä vanhuuteen kuuluu. (Sarola 1996, 157-158.) Julkisuuden vanhuuskuva ikään kuin riisuu vanhan ihmisen oman identiteetin ja loke-roi vanhat ihmiset.

Sinikka Vakimo on tutkinut vanhaa naista koskevia kulttuurisia käsityksiä ja vanhan naisen elämän käytäntöjä. Tutkimuksessaan hän nostaa esiin Anna-Liisa Hjältin, joka on 1990-luvun alussa tarkastellut vanhuuskirjoituksia yhdeksässä valtakunnallisessa ja maakunnallisessa sanomalehdessä. Tarkastelusta käy ilmi monia vanhuuskeskusteluja luonnehtivia asioita. Tärkeimpänä seikkana se, että vanhat ihmiset harvoin ovat itse äänessä teksteissä, naiset miehiä vähemmän. Erityisesti laitoksissa asuvien ikääntyneiden asioista puhuvat muut kuin vanhukset itse. (Hjält 1992, 115-116, Vakimon 2001, 170 mukaan.)

Hjält erotteli lehtikirjoituksista vanhustyyppejä. Esiin nousivat esimerkiksi tyytyväinen ja sopeutuvainen, laitoksessa asuva ja palveluiden käyttäjä, vireä harrastaja, merkkipäiväsankari, parempia oloja vaativa sekä veteraanisankari. (Hjält 1992, 115-116, Vakimon 2001, 170 mukaan.) Marja Ylönen on myös

löytänyt tyypittelyä analysoidessaan pilapiirtäjä Kari Suomalaisen vanhuuskuvia. Ylösen mukaan vanhuustyypit olivat karjalaismuori, tervaskanto ja muistoihinsa keskittyvä sotaveteraani. Ensimmäinen on yksinelävä, huivipäinen, lähes hampaaton, koukkuselkäinen ja ”kylillä käyvä” vanha nainen. Kaksi muuta vanhuustyyppeä kuvasivat miehen vanhuutta. (Ylönen 1994, 40-44, Vakimon 2001, 170 mukaan.)

Vakimo luokittelee tutkimuksessaan lehtikirjoitukset ”vanhuus ongelmana”- ja vanhuus ”ei-vanhuutena”- kirjoituksiksi. Vanhuus on sairastamista, köyhyyttä ja avun tarvitsemista, tai supervaareja ja mummoja, poikkeuksellisia vanhoja ihmisiä. Teksteissä vanhuuteen liittyy useimmiten siis ongelmakeskeisyys. Vanha ihminen esiintyy jonkin toimenpiteen kohteena. (Vakimo 2001, 196-171.)

Vakimo (2001, 172) tuo tutkimuksessaan esille myös kirjoitukset, joissa vanhuus näyttäytyy koomisena. Niissä tavallisimmin kerrotaan iäkkäistä ihmisistä, jotka toimivat kulttuuristen ikäodotusten vastaisesti. Lehtijutuista saa kuvan, että vanhalle ihmiselle nauraminen on hyväksyttävää. Iltalehdessä julkaistiin 24.7.2010 uutinen ”Onnen päivät”:

*Meillä on ilo ilmoittaa, että 38-vuotias malesialainen sulhanen **Muhammed Noor Che Musa** on palannut 108-vuotiaan morsiamensa luo oltuaan vuoden vieroitushoidossa huumeiden käytön takia. Hoidon aikana hänen vaimonsa **Wook Kundor** oli sanonut pelkäävänsä, että mies hakee mömmöistä selvittyään itselleen nuoremman naisen, mutta herra Musa vakuutti olevansa valmis selvinkin päin aviollisten velvollisuuksien tunnolliseen täyttämiseen. (Onnen päivät [viitattu 17.8.2010].)*

3.2 Vanhuus uhkana

Vanhuus kuvataan lehdissä taloudellisena uhkana käyttämällä termejä kuten ”eläkepommi, ikärakenteen vääristymä yms.” Vanhat ihmiset myös uhkaavat väestöä muistuttamalla sairauksista ja riippuvuudesta toisten avusta. Sanomalehtikirjoituksissa asetetaan vanhuus vastakkain muun yhteiskunnan kanssa. Lehdissä käydään keskustelua hoitopalveluiden etiikasta ja rahoittamisesta, samalla ikääntyneet määritellään hoitoa ja apua tarvitsevina, puutteellisina ihmisinä. (Vakimo 2001, 171.)

Iltapäivälehtien näkyvyys katukuvassa on suuri. Vaikka joku ei kyseisiä lehtiä lue, ei hän silti voi välttää niihin törmäämistä. Otsikot ovat ytimekkäitä ja jäävät elämään ihmisten mieliin muistikuvina. Iltapäivälehdet ovat suurin päivittäinen tiedonlähde ja mielikuvien luoja suomalaisille. (Uimonen 2009, 55-56.)

Vanhukset näyttäytyvät usein mediassa persoonattomina ja tahdottomina eri tilanteiden uhreina. ”Hiipivä varas vei nukkuvan vanhuksen rahat (02.02.2010). Vanhus paleltui hankeen Siikaisissa (21.01.2010). Vanhus virui kuolleena sohvallaan 2,5 vuotta (27.01.2010)” (Iltalehti, [viitattu 12.2.2010].) Lehtikirjoitukset tuovat esiin tapauksia, jotka ovat sattuneet ”vanhuksille”, eivät esimerkiksi iäkkäille naisille tai miehille.

Vanhus on sanana turvallinen, se ei luo mielikuvaa ihmisestä, joka on samanlainen kuin lukija itsekin. Ikään kuin voisimme helpommin unohtaa, kuinka kohtelemme osaa yhteiskuntamme jäsenistä, kun keksimme sanoja, jotka luovat välillemme eroja. Puhumme ”vanhustenhuollosta” samaan tapaan kuin jätteen tai auton huollosta. Samaan aikaan hoidamme raha-asioitamme ja puutarhaamme. Sarolan (1996, 153) mukaan vanhuksista puhuminen yhtenäisenä ryhmänä on yhtä leimaava kuin puhuminen juutalaisista tai romaneista. Yksilölliset ja elämänkokemukselliset erot katoavat. Lopulta sukupuolikin häviää, kun puhutaan ”vanhuksista”.

4 AMMATTINA VANHUSTENHOITAJA

Lehdistä on luettavissa kolme pääteemaa: hoitajien huono palkkaus, hoitajapula ja hoitajien aseman väärinkäyttö. Kun lehdissä on tällaisia otsikoita, antaa se alasta negatiivisen kuvan. Artikkeleissa korostetaan työn raskautta ja palkitsemattomuutta.

4.1 Voimaton vanhustyön tekijä

Soili Nevala teki selvityksen Suomen lähi- ja perushoitajien liiton jäsenten jaksamisesta vanhustyössä. Siinä nousivat esiin työn kasvaneet haasteet ja työntekijöiden kokema riittämättömyys. Vastaajista noin 60% oli alle 40-vuotiaita. Selvityksen mukaan Lähi- ja perushoitajat kokevat työnsä ylikuormittavaksi ja hoitohenkilökunnan määrän hoitotehtävissä tarpeeseen nähden liian pieniksi. Kyselyn mukaan jopa 70% vastaajista kokee työssään henkistä tai fyysistä väkivaltaa. Vanhuksen paha olo ja sairaudet ilmenevät mm. aggressiivisuutena erityisesti silloin, kun kyky ilmaista itseään muuten on heikentynyt. (Nevala 2006, 20-22.)

Työssä koettu väkivalta on mitä todennäköisimmin seurausta liian vähäisistä resursseista ja ammattitaidottoman henkilöstön palkkaamisesta. Myös ammattitaitoisen hoitajan keinot toimia tilanteessa rajoittuvat, kun kiire ja väsymys painavat niskassa. Nevala (2006, 21) toi esiin kyselyssään, että työttömiä työllistettyjä käytetään paikkaamaan puuttuvaa koulutettua henkilökuntaa. He ovatkin yksi tyypillinen määräaikaisten työntekijöiden ryhmä.

Vanhustyöntekijä tekee työtään koko ajan tunteidensa kautta. Yhden tunninkin aikana voi työntekijä siirtyä ilosta ahdistukseen ja riittämättömyyden tunteisiin. Tämän lisäksi painetta luovat negatiivissävyiset uutisoinnit vanhustyöstä. Gustaf Molander (2003, 169-175) on tutkinut vanhustyötä työtunteiden kautta. Haastatteluisa tuli ilmi, että työntekijöiden aika kului vanhusten ruumiintoimintojen käynnissä

pitämiseen. Työntekijöistä tuntui, että heidän työssään arvostettiin eniten siisteyttä ja puhtautta. Työntekijöille oli muodostunut ajatus, että hyvin tärkeää on pitää hoitolaitoksen imagoa yllä. Epäsiisti ja eritteiltä tuoksahtava hoitoympäristö sai helposti huonon maineen.

Molader (2003, 180) kysyykin, onko vanhustyöntekijöiden tehtäväksi tullut säästää muita epämiellyttäviltä ja ahdistavilta tunnekokemuksilta? Jos nimittäin näin on, vanhustyöntekijät tekevät tunnetyötä koko yhteiskunnan puolesta.

4.2 Vanhustyö lehtikirjoituksissa

Sirkka-Liisa Palomäki ja Timo Toikko (2007, 280) toteavat, että vanhustyö toteutuu tällä hetkellä ristiriitaisten arvojen keskellä. Vanhaa ihmistä ja vanhuutta arvostetaan ja kunnioitetaan, mutta samalla vanhustyön yhteiskunnallinen arvostus ja sen resurssit eivät ole riittävällä tasolla.

Vanhustyötä arvostetaan, mutta sen yhteiskunnalliset resurssit eivät ole riittävällä tasolla. Työ- ja elinkeinoministeriö ja ammattiliitto Super ovat täysin eri linjoilla siitä, miten tähän ongelmaan tulisi vastata. TEM haluaisi muuttaa lähihoitajakoulutusta siten, että tutkintoon sisällytettäisiin hoiva-avustajan pätevyys. Pätevyyden saisi vuoden opintojen jälkeen. Superin johtaja Juhani Palomäki katsoo, että hoiva-avustajia käytettäisiin korvaamaan koulutettuja hoitajia. Hänen mukaansa tämä ratkaisu synnyttäisi yhteiskuntaan uuden matalapalkkaisen ryhmän. Palomäki sanoo tämän ehdotuksen kuvaavan hyvin yhteiskuntamme arvoja: vanhuksia voi hoitaa kuka vain ja se ei vaadi kuin pikakoulutuksen. (Palomäki 2010, [viitattu 19.11.2010].)

4.2.1 Näkymätön vanhustyöntekijä

Silloin kun vanhustyön tekijät eivät ole itse äänessä lehtikirjoituksissa, heidät kuvataan väsyneinä ja voimattomina. Toisaalta lehtikirjoituksista saa helposti kuvan, että vanhustyöntekijät tekevät työnsä hyvin vain silloin, kun vanhuksella on omaisia, jotka ovat jatkuvasti valvomassa hoidon laatua.

”Zombit vanhainkodeissamme” on kolumnin otsikko Helsingin Sanomissa. Maija Aalto kirjoittaa vanhustyön huonosta laadusta. Vanhuksia lääkitään tarpeettomasti, heidät sidotaan sänkyihin, he ovat aliravittuja eivätkä pääse ulos. Vanhuksia hoidetaan hyvin vain silloin, kun heillä on omaisia, jotka osaavat sitä vaatia. (Aalto 2010, [viitattu 3.3.2010].)

Kirjoituksesta saa helposti kuvan, että hoitajat eivät voi vaikuttaa omaan työhönsä tai sen laatuun. Heidän vaihtoehtonsa ovat ajaa itsensä loppuun hoitotyössä tai vaihtaa alaa. Kolumnin tarkoitus on provosoida. Valitettavasti kuitenkin juuri tämänkaltaiset jutut muokkaavat ihmisten kuvaa vanhustyöstä. Kuva on hyvin mustavalkoinen. Jos yksi laitos tarjoaa ala-arvoista hoitoa, leimaa se helposti muitakin yksiköitä. Lehtikirjoituksista nousee helposti mielikuva, että vanhus ei voi viettää mielekästä elämää laitoshoidossa. Hoitaja ei voi olla työhönsä ja elämänsä tyytyväinen.

Toisinaan myös ammattilehdissä alan heikko arvostus nousee esille. Pirkko Karjalainen (2010, 4) pohtii Vanhustyölehdessä syitä tähän. Hänen mukaansa työn arvostus on suoraan verrannollinen sen tuottavuuteen, sekä siihen, kuinka yhteiskunnassamme suhtaudutaan ikäihmisiin. Hän puhuu työnpainesta ja arvojen ristiriitaisuudesta, mutta lopuksi kehottaa kaikesta huolimatta jokaista vanhustyön ammattilaista olemaan ylpeä työstään.

4.2.2 Työssään viihtyvä vanhustyöntekijä

Ammattilehdissä äänessä ovat usein työntekijät, jotka viihtyvät työssään. Niissä tuodaan esille myös vanhustyön monipuolisuutta ja uusia toimintamalleja. Superlehti julkaisi jutun lähihoitajan työpäivästä Helsingin kotihoidossa. Artikkelissa kuvataan 28 -vuotiaan lähihoitaja Anne Aution työpäivän aikana tekemät asiakaskäynnit. Autio näyttää viihtyvän työssään ja haluaa antaa asiakkailleen aikaa. Työn huonoimpana puolena hän pitää tunnetta siitä, ettei aina ehdi antaa asiakkaille tarpeeksi aikaa. Parhaaksi puoleksi työssään Autio mainitsee vanhuksilta tulevan kiitoksen. (Sarantola 2010, 15-18.)

Myös tässä artikkelissa tulee esille kiire ja työ esitetään eri tehtävien suorittamisena. Työ on silti mielekäästä, eikä työntekijä ole voimaton tai näkymätön. Työtä tehdään ihmisten kanssa ja se on ensisijaisesti vuorovaikutusta. Näissä artikkeleissa tuodaan myös esille palveluihin tyytyväiset vanhukset. Työntekijä saa kiitostakin työpäivän aikana. Näissä artikkeleissa vanhustyö vaikuttaa mielenkiintoiselta ja monipuoliselta.

Ammattilehtienkään kirjoitukset vanhustyöstä eivät aina ole positiivisessa valossa esitettyjä. Kuva on silti huomattavasti laajempi ja monipuolisempi kuin sanoma- tai iltapäivälehdissä. Näitä lehtiä lukevat usein jo työssä olevat lähihoitajat. Moni opiskelija ei kuulu ammattiliittoon. Tällöin eivät tämänkaltaiset jutut pääse vaikuttamaan monenkaan opiskelijan kuvaan vanhustyöstä.

5 JOKAINEN VANHUS ON TARINA

Ihminen jäsentää maailmaa kertomusten kautta. Tästä ovat todisteena esimerkiksi myytit ja kansantarut. Tänä päivänä tarinoita on saatavilla enemmän kuin koskaan. Voimme valita itsellemme mieleisiä tarinoita päivittäin elokuvien, kirjojen ja TV - ohjelmien joukosta. Osittain tämä tarinoiden yltäkylläisyys on johtanut tilanteeseen, jossa vanhusten tarjoamat tarinat koetaan ehkä vähemmän tärkeiksi. Uskomme kuitenkin, että vanhustyön opiskelijoita kiinnostavat myös vanhusten tarinat.

Suhde isovanhempiin voi määrittää nuoren suhtautumista vanhuksiin. Jo pelkää johonkin asiaan tuttuus saa meidät suhtautumaan siihen positiivisesti. Tuttuuden tunne vaikuttaa paitsi asenteisiin sinänsä, myös toimintaan (Helkama ym. 1999, 189-197). Kahdella nuorella voi olla yhtä positiivinen kuva vanhustyöstä, mutta jos toisella heistä on enemmän tietoa ja kokemusta vanhuudesta ja vanhuksista, hän myös todennäköisemmin valitsee vanhustyön suuntautumisvaihtoehtokseen.

5.1 Tarinoiden merkitys vanhustyössä

Vanhustyö edelleen painottuu hyvin paljon tekemiseen ja toimenpiteisiin, mikä on lähtökohdiltaan suuressa ristiriidassa vanhuksen elämäntilanteen kanssa. Tekeminen ja toimenpiteet pohjautuvat aktiivisuuteen ja jonkin saavuttamiseen sekä tehokkuuden osoittamiseen. Iäkkään ihmisen elämäntilanne taas painottuu olemiseen, menneeseen ja muistoihin, mistä tarinan avulla kiinnitytään nykyisyyteen. (Bruner 1987, 11-32, Palomäen & Toikon 2007, 283 mukaan.) Tarinan kertominen ja kuunteleminen tuovat kohtaamiseen jotain henkilökohtaista ja aitoa läsnäoloa.

Asioiden esittäminen tarinoiden muodossa on luontevin tapa kuvata kokemuksia. Tämä pätee yksilön elämäntilanteesta ja kohtalosta aina yhteiskunnan historiaan, kulttuuriin ja uskontoon asti. (Kopakkala 2005, 25.) Iäkkäiden ihmisten tarinoissa korostuu jatkuvuuden ja ymmärryksen etsiminen. Tärkeäksi tarinoissa muodostuu

se, miten eletystä elämästään iäkäs ihminen puhuu, heijastuuko tarinoista eletyn elämän arvo ja arvostus (Palomäki & Toikko 2007, 284). Muistelu antaa tavan ymmärtää keskinäistä vuorovaikutusta. Me haluamme kertoa tarinoita itsestämme, toisista ja maailman tapahtumista. (Burr 2004, 147.)

5.2 Eletty elämä tarinoina

Vanhukset kertovat sisäisen tarinansa avulla elämästään muille. Sisäinen tarina on prosessi, jossa vanhus tulkitsee elämänsä tapahtumia. Tarinan kertominen mahdollistaa kokemusten jakamisen ja omien kokemusten refleктоimisen. Samalla myös saamme sosiaalista vahvistusta jäsenyksillemme. (Hänninen 1999, 21-22.)

Ihmisten elämäntarinat kertovat usein voittamisesta, kehityksestä kohti parempaa elämää tai vaikkapa olosuhteiden traagisesta huononemisesta. Tarinat siitä keitä olemme kytkeytyvät aina väistämättä toisten tarinoihin. (Burr 2004, 148.) Kertoessaan tarinaansa vanhus saa aikaan sosiaalisia vaikutuksia ja hänen kertomansa tieto siirtyy kuulijoiden resurssiksi, jota he voivat käyttää oman elämänsä tulkitsemisessa. Nämä tarinat eivät ainoastaan jäljittele kulttuurisia elämisen malleja vaan jäsentävät edelleen ja rikastuttavat elämän merkityksiä. (Hänninen 1999, 22-25.)

Joillekin lapsille mummula on tarinatalo. Isovanhemmat kertovat usein lapsenlapsilleen asioita, joita omat lapset eivät koskaan ole kuulleet. Omassa nuoruudessa koettuja seikkailuja sekä tarinoita omista vanhemmista ja isovanhemmista, jotka avaavat lapselle ikkunan maailmaan, jota hän ei ole koskaan nähnyt. Nämä tarinat avartavat lapsen maailmankuvaa ja auttavat häntä myös myöhemmällä iällä ymmärtämään ja käsittämään maailmaa ja ihmisiä myös menneisyyden valossa. (Fågel ym. 2010, 77.)

5.3 Isovanhempien merkitys

Isovanhempien omat selviytymistarinat, voivat toimia lastenlasten identiteetin ja itsetunnon vahvistajina. Kirjassa Farkkumummoja ja pehmoaareja kerrotaan esimerkki, jossa isoäiti on kieltelyistä huolimatta lukenut itsensä sairaanhoitajaksi. Sisällissodassa hän opasti sotilaita salaisia reittejä pitkin vastapuolen linjojen läpi omiensa luo. Kertoja oli ylpeä isoäidistään ja siitä, että sai kuulua tällaisten naisten sukupolvien ketjuun. (Fågel, Rotkirch & Söderling 2010, 78.)

Usein isovanhemmat tarjoavat lapselle turvallisen ympäristön, jossa lapsi saa osakseen aikuisen huomiota. Isovanhemmat voivat merkitä lapselle pysyvyyttä ja turvaa muuttuvassa maailmassa. ”Isovanhempi” voi olla myös vaikka naapurin mummu tai pappa. Tällöin puhutaan korvaavasta vanhemmuudesta. Myös nämä suhteet voivat muodostua todella läheisiksi ja parhaimmillaan kantaa läpi elämän. Näin myös ne lapset ja nuoret joilta syystä tai toisesta ei ole läheistä suhdetta omiin isovanhempiinsa voivat saada kosketuksen edellisten sukupolvien maailmaan. (Fågel ym. 2010, 76.)

Toisille mummu on ruokaa tuputtava hössöttäjä, jonka luona on pakko vieraila pari kertaa vuodessa. Toisaalta isovanhemmat voidaan nähdä myös yhdentekevinä ihmisinä. Kaikki eivät ole edes tavanneet omia isovanhempiaan. Se, että nuorella ei ole suhdetta iäkkääseen ihmiseen, vaikuttaa hänen vanhuuskuvaansa. Silloin käsitys vanhuudesta tulee jostain elävän elämän ulkopuolelta.

Isovanhemmat voidaan nähdä kasvatusapuna ja perinteiden siirtäjinä sekä vanhojen arvojen puolestapuhujina. Mitä läheisemmät välit esimerkiksi tytöllä on isoäitiinsä, sitä todennäköisemmin hän myös omaksuu tämän arvoja omaan elämäänsä. Isovanhemmat ovat niitä, jotka ymmärtävät lasta ja nuorta. He ovat jo kerran nähneet omien lastensa kautta ihmisen kehityksen aikuiseksi ja osaavat suhteuttaa asioita. Isovanhemmilla ei myöskään ole suoranaista vastuuta lastenlastensa kasvattamisesta eli heidän vastuullaan ei ole varsinaisten rajojen asettaminen. (Kruus 2002, 85- 88.)

6 TYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Vanhustyössä vallitsee jatkuva pula koulutetusta työvoimasta. Sen sosiaalinen arvostus on korkealla, mutta se ei houkuttele nuoria. Tämän työn tarkoituksena on selvittää lähihoitajaopiskelijoiden mielipiteitä vanhuudesta ja vanhustyöstä. Tavoitteena on löytää kehittämissuhteita, joiden avulla vanhustyön vetovoimaisuutta voitaisiin parantaa.

6.1 Työhypoteesit ja tutkimuskysymys

Selittävässä ja vertailevissa tutkimuksissa voidaan käyttää hypoteeseja. Hypoteesi voi olla tilastollinen niin kutsuttu nolla-hypoteesi eli oletus, jota testataan kerätyn aineiston avulla. Se voi myös olla työhypoteesi, jolloin tutkija esittää odotuksiaan tuloksista. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 44,102.)

Työhypoteesit perustuvat teoriaan tai aikaisempaan tutkimukseen. Ne esittävät odotuksia tuloksista. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 150.) Hypoteesimme perustuvat aiemmin esittämäämme teoriaan. Keskeiset työhypoteesit ovat:

- Mitä nuoremmista opiskelijoista on kyse, sitä suurempi vaikutus on ystävien päätöksillä, kun valitaan suuntautumisvaihtoehtoa.
- Julkisuuden vanhuuskuva vaikuttaa opiskelijoiden mielikuviin:
  - Opiskelijat eivät näe vanhuksia persoonina ja oman elämänsä toimijoina.
  - Opiskelijoiden mielestä vanhustyö ei ole haastavaa ja arvostettua
- Vanhustyöstä saadut positiiviset kokemukset kannustavat opiskelijaa valitsemaan sen suuntautumisvaihtoehtokseen.

- Läheiset välit johonkin vanhukseen voivat herättää kiinnostuksen vanhustyötä kohtaan.
- Vanhustyön opiskelijat ovat kiinnostuneita tarinoista.

Keskeiseksi tutkimuskysymykseksi nousi

- Millaisena lähihoitajaopiskelijat näkevät vanhustyön ja vanhuuden?

6.2 Teoreettinen viitekehys

Tutkimusmenetelmänä käytämme kvantitatiivista eli määrällistä otantatutkimusta. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 79.) Hanna Vilkkä (2007,14) toteaa, että mitä suurempi otos, sitä paremmin se edustaa perusjoukossa olevaa keskimääräistä asennetta tutkittavasta asiasta. Tällä tutkimustavalla pystymme tarkastelemaan tietoa numeerisesti, mikä helpottaa ja nopeuttaa tulosten analysointia. Asennemittauksissa pyritään löytämään asennoitumisen säännönmukaisuuksia. Kiinnostuksen kohteina ovat erityisesti eri ryhmien ja yksilöiden väliset erot. (Aho- kas ym. 2008, 84-85.)

Tutkimusta voidaan tuottaa kolmella eri tavalla: numeerisesti, lyhyiden sanallisten vastausten muodossa ja kerrontana. Kerrontaa ovat esimerkiksi vapaat kirjalliset vastaukset, joissa tutkittaville annetaan mahdollisuus kertoa käsityksensä omin sanoin, kuten tässä tutkimuksessa kysymys numero 21 ks. liite1. Kaikki edellä mainitut tutkimuksen tuottamisen muodot voivat olla edustettuna samassa tutkimusaineistossa. Tämä pitääkin huomioida vastausten analyysivaiheessa, sillä ne vaativat erilaisia ajattelu- ja analyysitapoja. (Aaltola & Valli (toim.) 2001, 121-122.)

Narratiivisessa analyysissä ollaan kiinnostuneita niistä tapahtumista, joista kerrotaan eli kiinnostuksen kohde on kertomuksen sisältö. Tällöin tutkimuksen tavoitteena on erilaisten kertomusten tai äänten kuuntelu, analysointi ja tutkimuksen

avulla yhteiseksi tiedoksi saattaminen. (Lieblich ym. 1998, Heikkinen 2002, Vuokila-Oikkosen 2002, [viitattu 28.10.2010] mukaan.) Pyrimme löytämään vastaajien tuottamista tarinoista yhteneviä teemoja narratiivista analyysiä hyödyntäen.

6.3 Kyselylomake aineistonkeruumenetelmänä

Määrällistä tutkimusmenetelmää käytettäessä voi tietoa kerätä kyselylomakkeella, haastattelulomakkeella, systemaattisella havainnoinnilla, käyttämällä valmiita rekistereitä ja tilastoja tai muita aineistoja (Vilka 2007, 35). Tähän tutkimukseen sopivin tapa kerätä tietoa oli kyselytutkimus, koska tarkoituksena oli saada vastaajia monesta eri koulusta ympäri Suomea. Kyselylomakkeen hyödyiksi voidaan myös lukea sen mahdollisuus esittää useita kysymyksiä. Etenkin jos käytetään valmiita vastausvaihtoehtoja, ja kysymykset esitetään jokaiselle vastaajalle täysin samassa muodossa (Valli 2001, 31).

Kyselylomakkeemme (ks. liite1) sisälsi neljä osiota; taustatiedot (kysymykset 1-10), median käyttö (kysymykset 11-15), työkokemus (kysymykset 16-18) ja väittämiä vanhustyöstä ja vanhuudesta (kysymykset 19-20). Lopuksi vastaajat saivat kertoa tarinan muodossa mielikuvaa vanhuksista (kysymys 21). Kyselylomakkeessa käytimme pääsääntöisesti suljettuja kysymyksiä, mutta joihinkin kysymyksiin oli mahdollisuus vastata vapaasti, jos annetuista vaihtoehdoista ei löytynyt sopivaa. Opiskelijoita ohjeistimme vastaamaan, ympyröimällä kokemustaan tai mielipidettään vastaava vaihtoehto tai kirjoittamalla vastauksensa sitä varten varatulle viivoille.

6.4 Aineiston analysointi

Vastausten analysoinnissa apunamme on yleisesti määrällisessä tutkimuksessa käytetty tietokoneohjelma SPSS. Tiedot tallennetaan ohjelmaan ja ne tarkistetaan

hyödyntämällä frekvenssitaulukkoita ja prosentiosuuksien laskemista kullekin muuttujalle. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 100.)

Viimeisen kysymyksen kohdalla käytämme sisällönanalyysia ja luokittelemme vastaukset uudelleen. Sisällönanalyysi voi olla joko induktiivista eli aineistolähtöistä tai deduktiivista eli teorialähtöistä. (Kankkunen & Vehviläinen- Julkunen 2009, 133-136.) Aineistolähtöinen analyysi aloitetaan aineiston pelkistämisestä. Siinä aineistosta etsitään yhteneviä ilmaisuja. Samansisältöiset alaluokat yhdistetään yläluokiksi. Lopuksi yläluokista tehdään koko aineistoa kuvaava yhdistävä luokka. (Kyngäs & Vanhanen 1999, Tuomen & Sarajärven 2002, 102-103 mukaan.) Olemme luokitelleet vastaajien tuottamia tarinoita alaluokkiin sen mukaan, millaisena niissä on kuvattu sairastaminen ja ihmissuhteet. Yläluokat olemme tehneet kysymysten ”millaista on vanhan ihmisen elämä” sekä ”millainen on vanha ihminen” avulla. Yhdistäväksi luokaksi olemme koonneet tarinat luokittelemalla ne vanhuus ongelmana, ei-vanhuutena sekä voimavarana –kirjoituksiksi.

Tässä työssä hyödynnämme induktiivista lähestymistapaa. Olemme antaneet vastaajille tarinasta pari ensimmäistä lausetta, mutta he tuottavat sisällön itse. Emme testaa mitään teoriaa, emmekä ole tehneet tarinoita koskevia hypoteeseja. Pyrimme löytämään vastaajien tuottamista tarinoista yhteneviä teemoja narratiivista analyysia hyödyntäen. Siinä ollaan kiinnostuneita niistä tapahtumista, joista kerrotaan eli kiinnostuksen kohde on kertomuksen sisältö. (Lieblich ym. 1998, Heikkinen 2002, Vuokila- Oikkosen 2002, [viitattu 28.10.2010] mukaan.)

6.5 Kyselyn toteuttaminen

Aloitimme prosessin etsimällä ensin yhteystietoja toisen asteen oppilaitosten internet -sivuilta. Valitsimme kymmenen eri koulua joihin olimme yhteydessä sähköpostitse toukokuussa 2010. Seitsemän koulua ilmoitti halukkuuteensa osallistua kyselyyn. Saimme kouluilta yhteyshenkilöt, joihin voisimme jatkossa olla yhteydessä. Osa yhteyshenkilöistä ei halunnut, että vastauksista voidaan päätellä, missä

oppilaitoksessa vastaajat opiskelevat. Tämän vuoksi päätimme, ettemme mainitse yhdenkään koulun nimeä tässä työssä.

Lähetimme yhteyshenkilöille kyselylomakkeen etukäteen luettavaksi ja kommentoitavaksi ensimmäisen kerran toukokuussa 2010. Osa yhteyshenkilöistä antoi meille kehittämissuhteita kyselylomakkeeseen, joiden perusteella muokkasimme lomaketta. Seuraavan kerran olimme oppilaitoksiin yhteydessä elokuussa 2010, jolloin lähetimme muokatun kyselylomakkeen uudelleen kommentoitavaksi. Tällä kertaa kehittämissuhteita ei enää tullut. Tiedustelimme kuinka monta vastaajaa kultakin koululta saisimme. Vain kaksi yhteyshenkilöä vastasi meille. Lopuista viidestä emme enää kuulleet. Kyselyyn osallistuvien koulujen etsiminen alkoi siis alusta. Saimme vielä kolme koulua mukaan kyselyyn, joten vastauksia tuli yhteensä viidestä eri koulusta.

Aineistoa keräsimme 20.8. - 15.10. välisenä aikana. Lähetimme kyselylomakkeita kaiken kaikkiaan 250 kappaletta palautuskuoren ja haastatteluluvan (ks. liite2) kanssa. Vastauksia palautui yhteensä 190, eli vastausprosentti oli 76. Opiskelijat vastasivat kyselyyn oppituntien yhteydessä. Halusimme vastaajiksi nuorisosaasteen lähihoitajaopiskelijoita, jotka ovat valinneet suuntautumisvaihtoehtokseen vanhustyön. Lisäksi halusimme verrokkiryhmäksi jonkin muun suuntautumisvaihtoehdon valinneita opiskelijoita. Verrokkiryhmiksi tuli sairaanhoidon ja huolenpidon, lasten ja nuorten hoitotyön, kuntoutuksen, mielenterveys ja päihde- sekä vammaistyön suuntautumisvaihtoehtojen opiskelijoita.

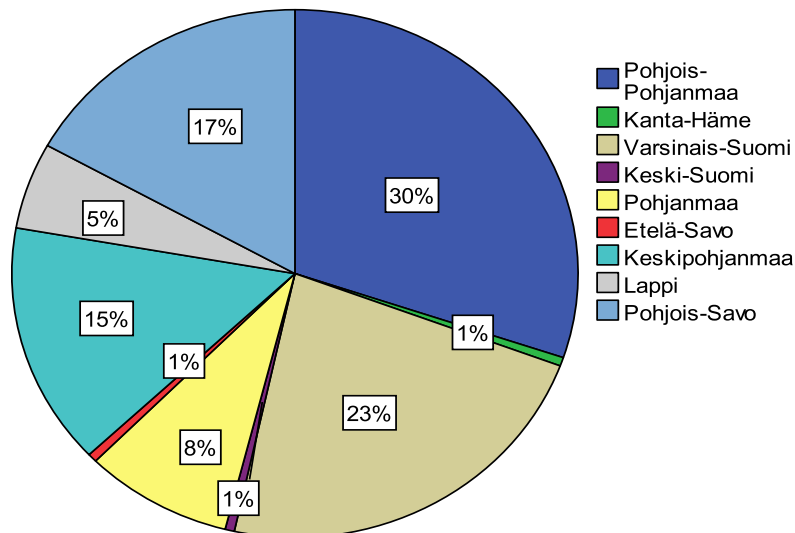
Halusimme jokaisesta ryhmästä suunnilleen yhtä paljon vastaajia. Tämä ei kuitenkaan toteutunut, sillä vanhustyön opiskelijoita oli jokaisessa koulussa hyvin vähän tai ei ollenkaan. Lopuksi päädyimme ottamaan vastaajiksi myös aikuisopiskelijoita, jotka olivat valinneet vanhustyön. Kyselyyn osallistuneet koulut tarjosivat verrokkiryhmiä mahdollisuuksiensa mukaan. Yhdestä koulusta vastaajiksi tuli pelkästään vanhustyön opiskelijoita ja yhdessä koulussa vanhustyön suuntautumisvaihtoehtoa ei oltu valittu lainkaan. Päätimme kuitenkin ottaa myös tämän koulun mukaan, sillä vanhustyönsuuntautumisen olisi voinut valita tässäkin koulussa.

7 OPISKELIJOIDEN VALINTOIHIIN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Olemme käsitelleet ja analysoineet vastaukset SPSS –ohjelman avulla. Esittelemme tulokset kuvioita ja taulukoita hyödyntäen. Vastauksia tuli yhteensä 190. Vastaajista 11 oli miehiä ja loput naisia. Suurin osa oli alle 23 –vuotiaita.

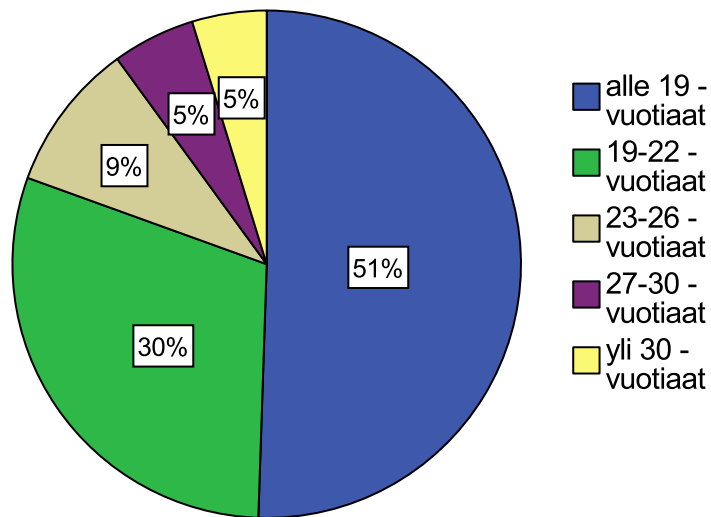
7.1 Vastaajien taustatiedot

Kysyimme vastaajien kotikuntaa. Suurin osa vastaajista asui Pohjois-Pohjanmaalla, Keski-Pohjanmaalla tai Pohjanmaalla. Vastaajia oli myös Varsinais-Suomesta, Lapista, Savosta.

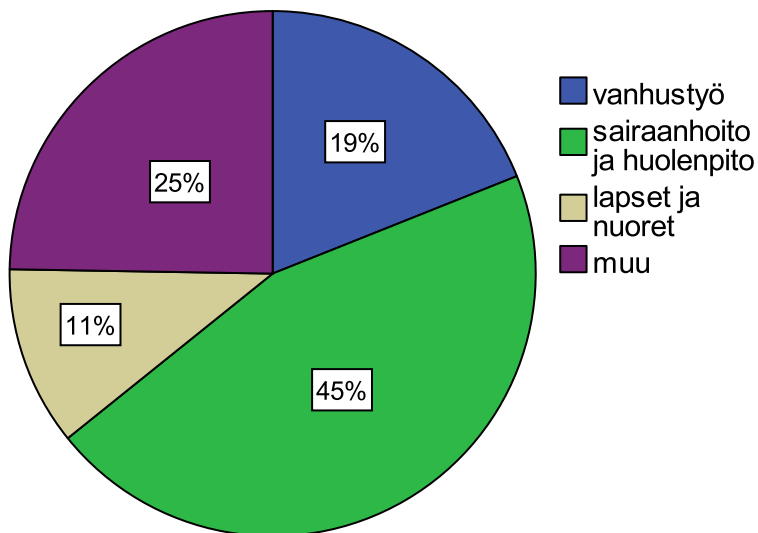

Kuvio 1. Vastaajat kotikunnan mukaan.

Olemme ryhmitelleet vastaajia heidän ikänsä perusteella viiteen eri luokkaan. Vastaajien ikäjakauma, sekä käyttämämme luokat ovat nähtävissä alla olevasta kuvioista.

Kuvio 2. Vastaajien ikäjakauma

Kuvio 3. Vastaajat suuntautumisvaihtoehdon mukaan.

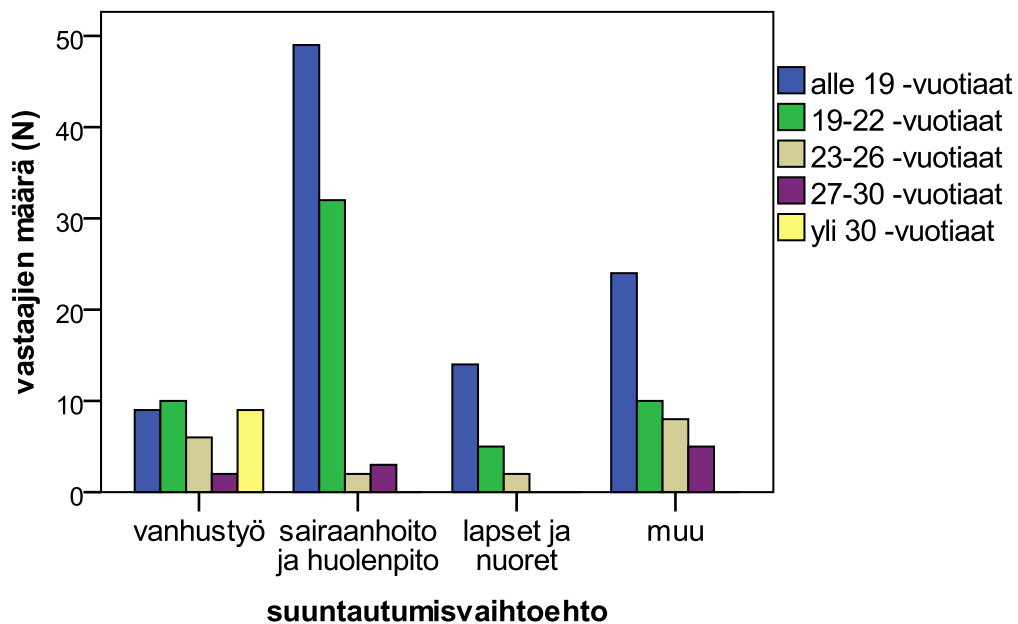
Kuviossa 3 näkyy vastaajien määrä jokaisesta suuntautumisvaihtoehdosta. Vanhustyön opiskelijoita on 36, sairaanhoidon ja huolenpidon 86 vastaajista. Lapsiin ja nuoriin suuntautuneita vastaajia on 21.

Ryhmään ”muu” kuuluu kuntoutuksen, mielenterveys ja päihde- sekä vammaistyön opiskelijat. Nämä vastaajaryhmät olivat aika pieniä, eikä työn lopputuloksen kan-

nalta ollut merkityksellistä pitää näitä vastaajia omima ryhminään. Tähän ryhmään kuuluu 47 vastaajista.

Vastausten perusteella vähiten suosittu suuntautumisvaihtoehto alle 19 -vuotiaiden ryhmässä on vanhustyö. Kahdessa seuraavassa ryhmässä (19 - 22 ja 23 - 26 -vuotiaat) lasten ja nuorten hoitotyö on heikoimmin edustettuna. Yli 30 -vuotiaat ovat edustettuina vain vanhustyön suuntautumisvaihtoehdossa, koska vastaajina oli myös yksi aikuisopiskelijaryhmä.

Pidämme tuloksena myös sitä, että vanhustyön nuorisoasteen opiskelijoita oli vaikea saada vastaajiksi. Monessa koulussa, joihin olimme yhteydessä, vanhustyön ryhmä oli hyvin pieni, tai sitä ei ollut ollenkaan. Mielestämme tämä kertoo siitä, ettei vanhustyö ole kovin suosittu suuntautumisvaihtoehto.

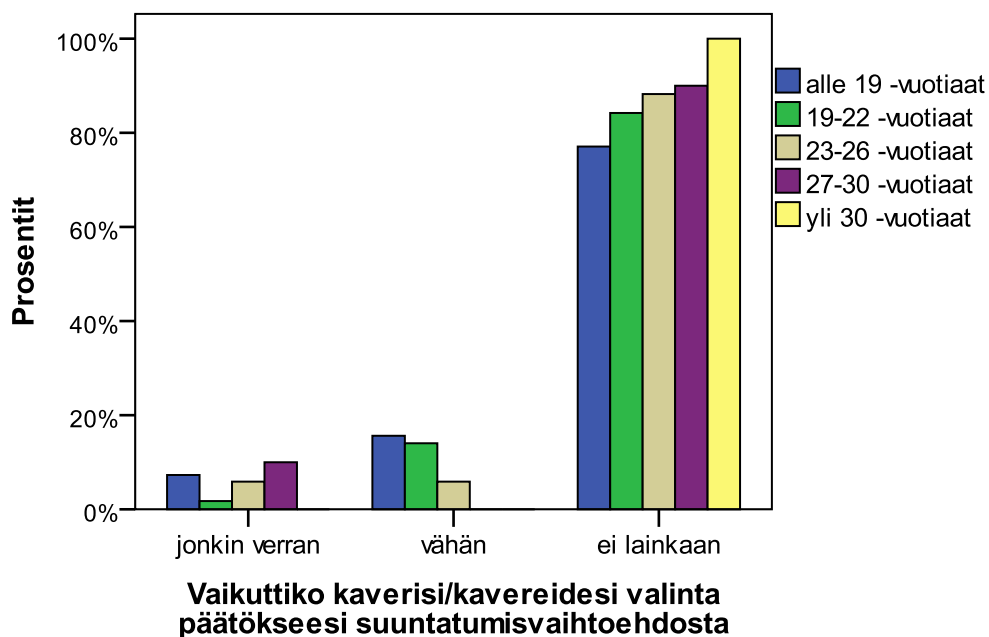
Kuvio 4. Ikäjakauma suuntautumisvaihtoehtojen mukaan

Alle 19 -vuotiaiden osuus sairaanhoidon ja huolenpidon ryhmästä on todella suuri. Osaltaan tämä johtuu siitä, että se oli suurin vastaajaryhmä. Saman ikäryhmän osuus on suuri myös lasten ja nuorten sekä ”muu” -ryhmän kohdalla. Hieman yli puolet vastaajista oli alle 19 -vuotiaita, joten on oletettavaa, että heidän osuutensa

olisi joka suuntautumisvaihtoehdosta suurin. Näin ei kuitenkaan käynyt vanhus-työn ryhmän kohdalla, vaan vastaajien ikäjakauma on selkeästi tasaisin.

7.2 Ystävät vaikuttavat nuoren päätöksentekoon

Halusimme selvittää, millainen vaikutus ryhmällä ja ystävillä on päätöksentekotilanteessa. Alla olevassa kuviossa on esitetty kavereiden vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaa ikäryhmien mukaan.

Kuvio 5. Kavereiden vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaan.

Vastaajat arvioivat kavereiden vaikutuksen omaan valintaansa vähäiseksi. Yllä olevassa kuviossa on nähtävissä, kuinka vastaukset ovat jakaantuneet eri ikäryhmien kesken. Kaikkein vähiten on kavereiden valinta vaikuttanut yli 30 –vuotiaisiin. Kuvion perusteella näyttää siltä, että mitä nuoremasta opiskelijasta on kyse, sitä enemmän kaverit vaikuttavat suuntautumisvaihtoehdon valintaan. Tämä näkyy selvästi, jos vastausprosentit lasketaan yhteen vaihtoehtojen ”jonkin verran” ja ”vähän” kohdalla. Tällöin kavereilla on ollut vaikutusta alle 19 –vuotiaiden ryhmässä 23 prosentille. Toisena tulevat 19 - 22 –vuotiaat. 23 - 26 –vuotiaiden ryhmässä

kaverit ovat vaikuttaneet 12 prosenttiin. Hieman yllättäen vaihtoehdossa ”jonkin verran” suurin vastaajaprosentti (10%) on 27 - 30 –vuotiaiden ryhmässä.

Teoriassa esitimme, että kaverit vaikuttavat erityisesti hyvin nuorien ihmisten päätöksentekoon ja tämä tulos näyttää tukevan sitä. Vastausten perusteella voidaan todeta, että kavereilla on vaikutusta valintatilanteissa. Vastausvaihtoehdot ovat tulkinnanvaraisia, joten jokainen vastaaja on voinut määritellä ne hieman eri tavalla. Tästä voi johtua se, että 27 - 30 –vuotiaiden osuus oli niin suuri vastausvaihtoehdon ”jonkin verran” kohdalla.

7.3 Mielikuvat vanhuudesta jakautuvat kahteen ryhmään

Tarkastelimme, onko iltapäivä- ja ammattilehtien lukemisella yhteyttä mielikuviin vanhuudesta. Osa vastaajista näki vanhuuden sairastamisena, osa taas mahdollisuutena toteuttaa haaveitaan. Tuloksissa näkyvä kahtiajako puoltaa Anna-Liisa Vakimon lehtikirjoitusten luokittelua ”vanhuus ongelmana”- ja vanhuus ”ei vanhuutena”- kirjoituksiksi (ks. sivu 16).

Taulukko 1a. Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan.

		Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan					Yhteensä
		täysin sama mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	
Luen iltapäivälehtiä	kyllä N	11	34	45	26	8	124
	%	9	27	36	21	7	100
	ei N	4	23	17	20	1	65
	%	6	35	26	31	2	100
Yhteensä	N	15	57	62	46	9	189
	%	8	30	33	24	5	100,0%

Taulukko 1b. Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan.

		Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan					Yhteensä
		täysin sama mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	
Luen ammattilehtiä	kyllä N	12	24	22	16	4	78
	%	15	31	28	21	5	100
	ei N	3	33	40	30	5	111
	%	3	30	35	27	5	100
Yhteensä	N	15	57	62	46	9	189
%		8	30	33	24	5	100

Iltapäivälehtiä lukevista 36 prosenttia oli sitä mieltä, että vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan. Vastaajista, jotka eivät lukeneet iltapäivälehtiä samaa mieltä väittämän kanssa oli 41 prosenttia. Ammattilehtiä lukevista 46 prosenttia oli väittämän kanssa samaa mieltä. Niistä, jotka eivät lukeneet ammattilehtiä 33 prosenttia katsoi, että vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan. Samankaltainen suuntaus on nähtävissä myös taulukoista 2a ja 2b. Tästä voidaan päätellä, että lehtien antama vanhuuskuva vaikuttaa lukijoidensa mielikuviin.

Taulukko 2a. Ei vanhuutta ilman sairautta

		Ei vanhuutta ilman sairautta					Yhteensä
		täysin sama mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	
Luen iltapäivälehtiä	kyllä N	9	46	14	44	12	125
	%	7	37	11	35	10	100
	ei N	7	16	8	26	8	65
	%	11	25	12	40	12	100
Yhteensä	N	16	62	22	70	20	190
%		8	33	12	37	10	100

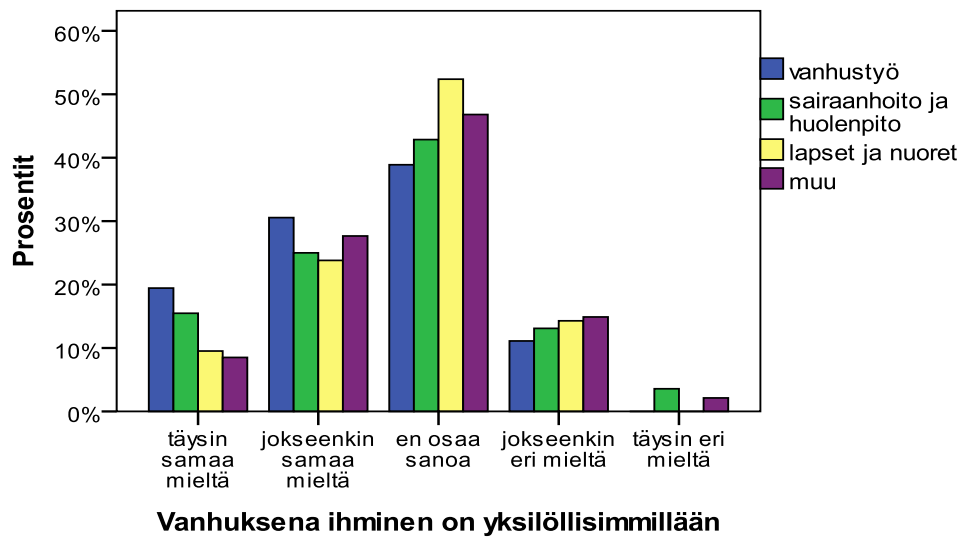
Taulukko 2b. Ei vanhuutta ilman sairautta.

			Ei vanhuutta ilman sairautta					Yhteensä
			täysin sama mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	
Luen ammattilehtiä	kyllä	N	7	22	7	31	11	78
	%		9	28	9	40	14	100
	ei	N	9	40	15	39	9	112
	%		8	36	13	35	8	100
Yhteensä		N	16	62	22	70	20	190
%			8	33	12	37	10	100

Tämä tulos tukee esittämäämme näkemystä siitä, millaisen kuvan nämä lehdet antavat vanhuudesta. Iltaapäivälehtiä lukevista opiskelijoista useampi näki vanhan ihmisen elämän sairastamisena, kuin ammattilehtiä lukevista. Iltaapäivälehdet keskittyvät sairaisiin ja laitoksissa asuviin vanhuksiin, kun taas ammattilehdissä on kirjoituksia elämänsä tyytyväisistä vanhuksista. Iltaapäivälehdissä vanhukset ovat harvoin itse äänessä, kun taas ammattilehdissä vanhuksille annetaan mahdollisuus kertoa itse omasta elämästään.

Alle puolet vastaajista lukee ammattilehtiä. Moni opiskelija ei kuulu ammattiliittoon, eikä siis myöskään saa kotiinsa ammattilehteä. Voidaan olettaa, että ne opiskelijat, jotka lukevat ammattilehtiä, ovat muita opiskelijoita ammattiorientoituneempia. Heitä luultavasti kiinnostaa tulevaan ammattiinsa liittyvät asiat muita opiskelijoita enemmän. He hakevat tietoa alan kehityksestä ja erilaisista työmahdollisuuksista. Tämä on myös voinut vaikuttaa näiden vastaajien vastauksiin.

Ristiintaulukoimme väittämän ”vanhuksena ihminen on yksilöllisimmillään” (ks. liite1) vastaajien suuntautumisvaihtoehdon kanssa. Hyvin suuri osa vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Väittämän kanssa jokseenkin tai täysin eri mieltä oli vain 15 prosenttia kaikista vastaajista. Vastaukset on esitetty kuviossa 6.

Kuvio 6. Vanhuksena ihminen on yksilöllisimmillään.

Kyselylomakkeessa oli väittämä ”vanhuksena ihminen on yksilöllisimmillään”. Ajatuksenamme oli, että vanhan ihmisen persoonaan vaikuttaa eletty elämä. Yksi keskeisistä hypoteeseistamme oli, että opiskelijoiden julkisuuden vanhuskuva vaikuttaa opiskelijoiden mielipiteisiin. Esitimme, että julkisuuden vanhuskuva riisuu vanhan ihmisen oman identiteetin ja lokeroi heidät. Tähän perustuen oletimme, että vanhusta ei nähdä oman elämänsä toimijana ja persoonana.

Hieman alle puolet vastaajista katsoi ihmisen olevan yksilöllisimmillään vanhuksena. Yllättävää vastauksissa oli ”en osaa sanoa” vaihtoehdon suuri suosio. Tämä herättää kysymyksen, näkevätkö opiskelijat vanhusta yksilönä? Voidaan olettaa, että näin ei ole, sillä yli puolet vastaajista valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa” tai olivat väittämän kanssa eri mieltä. Vastaajat saattoivat ajatella, että ihminen on yksilö läpi koko elämänsä, eikä ikä muuta sitä. Väittämä saattoi myös olla vaikeasti ymmärrettävä.

Vastauksiin voi myös vaikuttaa se, että lähes kaikilla vastaajilla on kokemusta vanhusten kanssa työskentelystä. On myös oletettavaa, että vanhustyön opiskelijoilla on siitä kokemusta enemmän, kuin muilla vastaajilla. Kappaleessa 2 esitimme, että asenteet syntyvät kokemusten pohjalta. Tämä voi selittää sen, että van-

hustyön opiskelijat muodostavat suurimman ryhmän, joka on väittämän kanssa täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

7.4 Opiskelijat pohtivat tulevaa työllistymistään

Taulukossa 3 on esitetty tulevien työllistymismahdollisuuksien vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaan. Suurin osa vastaajista (71%) sanoi sen vaikuttaneen ainakin jonkin verran. Sairaanhoidon ja huolenpidon suuntautumisvaihtoehdon valinneista 14 prosenttia sanoi, etteivät tulevat työllistymismahdollisuudet vaikuttaneet heidän valintaansa. Vanhustyön opiskelijoista vastaava prosenttiluku oli 31. Vähiten tulevaa työllistymistään pohti lasten ja nuorten hoitotyöhön suuntautuneet opiskelijat.

Taulukko 3. Työllistymismahdollisuuksien vaikutus suuntautumisvaihtoehdon valintaan.

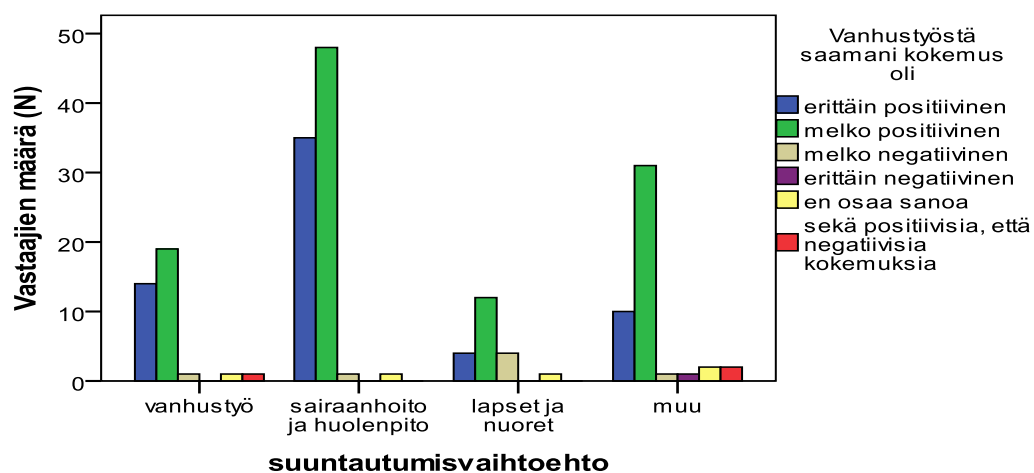
			Vaikuttiko päätökseesi tulevat työllistymismahdollisuudet?			Yhteensä
			kyllä	ei	jonkin verran	
suuntautumis- vaihtoehto	vanhustyö	N	15	11	10	36
		%	41	31	28	100
	sairaanhoito ja huolenpito	N	38	12	35	85
		%	45	14	41	100
	lapset ja nuoret	N	1	11	9	21
		%	5	52	43	100
muu	N	11	20	16	47	
	%	23	43	34	100	
Yhteensä		N	65	54	70	189
		%	34	29	37	100

Lasten ja nuorten hoitotyöhön suuntautuneet opiskelijat ovat muihin vastaajiin verrattuna hyvin nuoria (kts. kuvio 4). He eivät ehkä anna työllistymismahdollisuuksille kovin suurta painoarvoa, vaan valitsevat suuntautumisvaihtoehdonsa muilla perus-

teilla. Lasten ja nuorten hoitotyö on valintana turvallinen ja tuttu, sillä jokaisella on omakohtaisia kokemuksia. Vaikka ei olisikaan kokemusta lasten kanssa työskentelystä, jokaisella on ainakin muistikuva siitä, millaista on olla lapsi. Vanhustyön opiskelijat ovat miettineet tulevaa työllistymistään huomattavasti enemmän. Tämäkin voi ainakin osittain selittyä vastaajien iällä. Moni vanhustyön opiskelija on siinä iässä, että heillä voi olla oma perhe ja asuntolain. Silloin myös oma työllistyminen on todella tärkeää.

Ikä ei kuitenkaan täysin selitä taulukkoa 3. Sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelijat ovat myös hyvin nuoria. Siitä huolimatta vain 14 prosentin valintaan ei tulevat työllistymismahdollisuudet olleet vaikuttaneet. Voidaan ajatella, että sairaanhoidon ja huolenpidon suuntautumisvaihtoehto työllistää varmasti, ja avaa monia ovia sosiaali- ja terveysalalla. Näin ollen sairaanhoidon ja huolenpidon ryhmään on todennäköisesti valikoitunut opiskelijoita, jotka pohtivat tulevaa työllistymistään. Saman voidaan ajatella pätevän myös vanhustyön ryhmän kohdalla.

Yksi hypoteeseistamme oli, että vanhustyöstä saadut positiiviset kokemukset voivat kannustaa valitsemaan sen suuntautumisvaihtoehtoksi. Kysyimme opiskelijoilta heidän saamistaan kokemuksista vanhustyöstä (ks. Liite1). Kaikilla, paitsi yhdellä vastaajalla, oli kokemusta vanhustyöstä. Kuviossa 7 vanhustyöstä saadut kokemukset on ristiintaulukoitu suuntautumisvaihtoehdon kanssa.

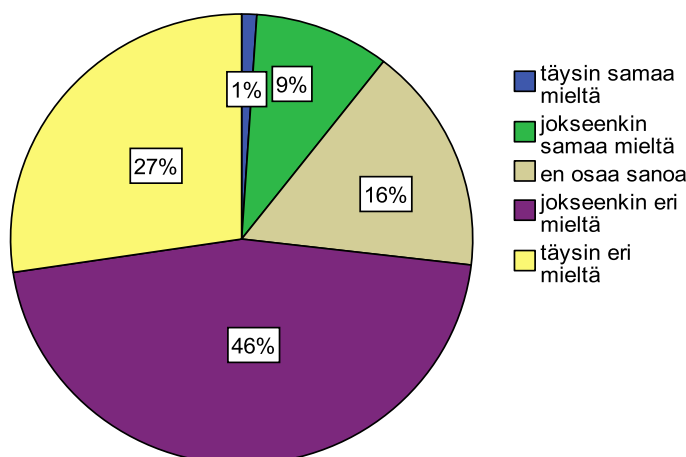

Kuvio 7. Vanhustyöstä saadut kokemukset.

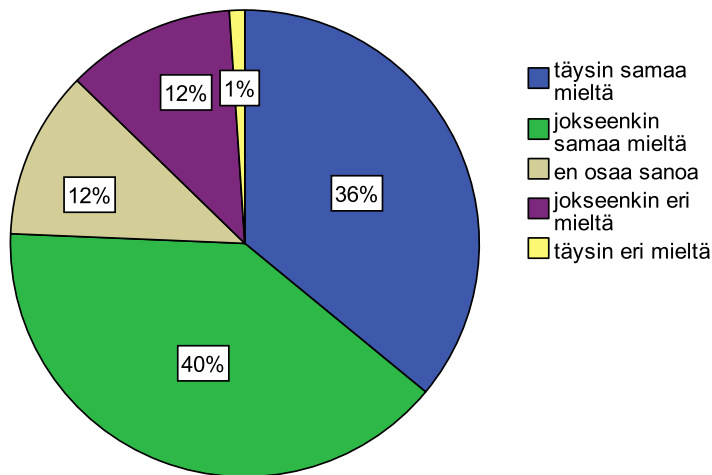
Kuviossa 7 on esitetty vastaajat lukumäärän mukaan, mistä johtuu, että sairaanhoidon ja huolenpidon ryhmässä pylväävät ovat niin suuret. Pääsääntöisesti vastaajien kokemukset vanhustyöstä olivat erittäin tai melko positiivisia. Vain murto-osa, piti saamiaan kokemuksia negatiivisina, tai valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Hieman enemmän negatiivisia kokemuksia mahtuu kuitenkin lasten ja nuorten hoitotyön sekä ”muu” –ryhmien vastaajiin. Näiden vastausten valossa näyttää siltä, että työllistymismahdollisuudet vaikuttavat suuntautumisvaihtoehdon valintaan enemmän kuin omakohtaiset työkokemukset.

7.5 Jokainen lähihoitaja on vanhustyön ammattilainen

Kyselylomakkeessa oli väittämä ”vanhustyö ei vaadi erityisosaamista” (Ks. liite1) Suurin osa vastaajista katsoi, että vanhustyö vaatii erityisosaamista. Vain 11 prosenttia vastaajista oli samaa mieltä väittämän kanssa. Osa vastaajista (16%) valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Kuvion 8 perusteella on yllättävää, että vastaajat olivat suurimmaksi osaksi samaa mieltä kuviossa 9 esitetyn väittämän kanssa. Vain 13 prosenttia vastaajista katsoi, että lähihoitajan koulutus ei anna hyviä valmiuksia tehdä vanhustyötä suuntautumisvaihtoehdosta huolimatta. 12 prosenttia oli valinnut vaihtoehdon ”en osaa sanoa”.

Kuvio 8. Vanhustyö ei vaadi erityisosaamista.

Kuvio 9. Lähihoitajan koulutus antaa hyvät valmiudet tehdä vanhustyötä suuntautumismuutosten riippumatta.

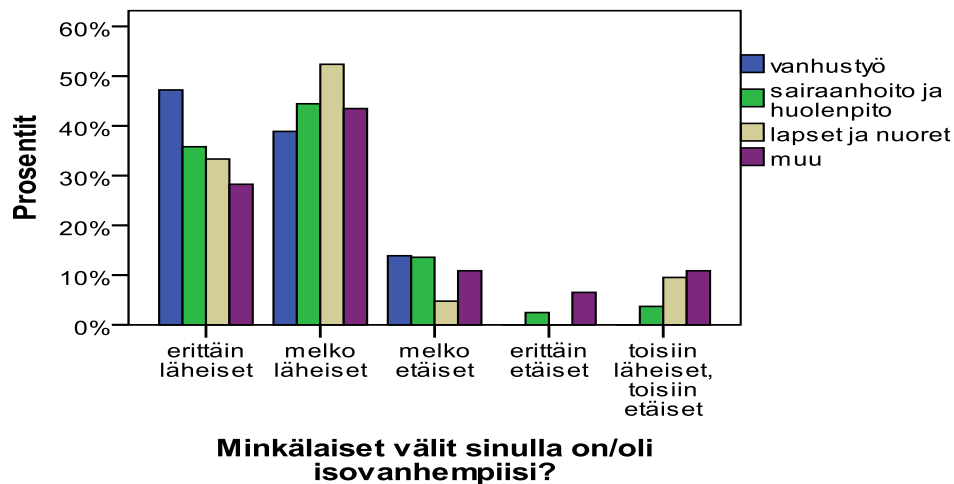
Lähihoitajaopiskelijat katsovat, että vanhustyö vaatii erityisosaamista ja lähihoitajan koulutus tuo sitä riittävästi suuntautumismuutosten riippumatta. Osittain tämä selittää sen, ettei vanhustyö ole kovin suosittu suuntautumismuutosten vaihtoehto. Vanhustyön työvoimapula takaa sen, että lähihoitaja saa töitä vanhustyön kentältä, vaikka olisikin suuntautunut johonkin toiseen osa-alueeseen. Päiväkotiin sen sijaan ei kannata haaveilla työllistyvänsä, jos ei ole erikoistunut lasten ja nuorten hoitotyöhön.

Vastaukset tuntuvat ristiriitaisilta keskenään. Niiden valossa täytyy kysyä, katsovatko opiskelijat, että jokainen lähihoitaja on vanhustyön ammattilainen, vai että vanhustyötä voi tehdä kuka vain. Tämän perusteella voidaan joka tapauksessa todeta, että lähihoitajaopiskelijat eivät pidä vanhustyötä haastavana. Myös tämä selittää vanhustyön heikkoa vetovoimaa.

7.6 Vanhustyön opiskelijoilla on isovanhempiensa erittäin läheiset välit

Kyselylomakkeessa kysyttiin vastaajien isovanhempien ikää. Sillä ei kuitenkaan ollut merkitystä muiden vastausten kannalta. Sen sijaan sillä, minkälaisiksi välit isovanhempien kanssa kuvattiin, oli merkitystä myös muiden vastausten kannalta.

Kuviossa 10 on esitetty vastaajien suhde isovanhempiinsa ristiintaulukoituna suuntautumisvaihtoehdon kanssa.

Kuvio 10. Isovanhempien merkitys suuntautumisvaihtoehdon valintaan.

Kuten kuviosta 10 näkyy, suurin osa vastaajista pitää suhdettaan isovanhempiinsa erittäin tai melko läheisenä. Aiemmin esitimme, että suhde isovanhempiin voi määrittää suhtautumista kaikkiin vanhuksiin ja vaikuttaa jopa ammatin valintaan. Tulos näyttäisi tukevan tätä ajatusta. Suurin ryhmä, joka kuvasi välejä isovanhempiinsa erittäin läheisiksi oli vanhustyönryhmä. Se on myös ainoa ryhmä, joista useampi on kuvannut välejä erittäin läheisiksi kuin melko läheisiksi. Kun vertaillaan vastauksia suuntautumisvaihtokohtaisesti, vanhustyön opiskelijoista välejä isovanhempiinsa erittäin tai melko läheisiksi kuvasi 86 prosenttia. Sairaanhoidon ja huolenpidon suuntautumisvaihtoehdosta vastaava prosenttiluku oli 80.

Teoriaosuudessa esitimme, että vanhan ihmisen ei tarvitse olla nuorelle sukua ollakseen hänelle tärkeä. Tällöin puhutaan korvaavasta isovanhemmudesta. Tämän vuoksi kysyimme, tapaavatko vastaajat lähipiirissään muitakin iäkkäitä ihmisiä, kuin omia isovanhempiaan.

Taulukko 4. Opiskelijoiden lähipiirissään tapaamat iäkkäät ihmiset.

		vanhukset lähipiirissä			yhteensä
		Tapaan omassa lähipiirissäni isovanhempiani	Tapaan omassa lähipiirissäni iäkkäitä sukulaisia	Tapaan omassa lähipiirissäni vanhuksia, jotka eivät ole sukua minulle	
vanhustyö	N	22	10	14	35
	%	63	29	40	
sairaanhoito ja huolenpito	N	68	24	19	82
	%	83	29	23	
lapset ja nuoret	N	19	4	2	20
	%	95	20	10	
muu	N	35	9	6	44
	%	80	21	14	
yhhteensä	N	144	47	41	181

Vastaajilta kysyttiin, tapaavatko he vanhuksia lähipiirissään. Kaikissa muissa, paitsi vanhustyön ryhmässä, noin 80 – 95 prosenttia tapaa isovanhempiaan. Vanhustyön opiskelijoiden keskuudessa vastaava prosenttiluku on 63. Tämä johtuu siitä, että monen (11/36) vanhustyön opiskelijan isovanhemmat ovat kuolleet. Vanhustyön opiskelijoista 40 prosenttia tapaa lähipiirissään muitakin iäkkäitä ihmisiä kuin sukulaisia, kun taas sairaanhoidon ja huolenpidon ryhmässä vastaava prosenttiluku on vain 23.

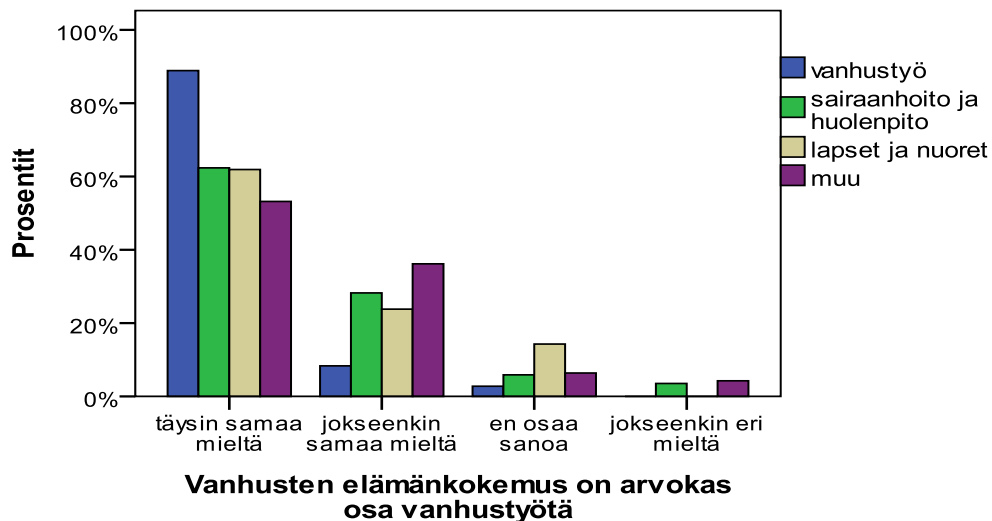
Kyselylomakkeessa oli mahdollisuus kertoa, missä on kyseiseen vanhukseen tutustunut. Useimmiten nämä vanhukset olivat vastaajien ystävien isovanhempia tai naapureita. Emme voi tietää, ovatko opiskelijat tutustuneet näihin iäkkäisiin ihmisiin ennen suuntautumisvaihtoehtonsa valintaa. Suurin osa kuvasi välejä näihin vanhuksiin melko tai erittäin läheisiksi. Tämän perusteella voidaan ajatella, että opiskelijat tapaavat vanhuksia omasta tahdostaan, eikä esimerkiksi töiden puitteissa.

7.7 Opiskelijat ovat kiinnostuneita tarinoista

Esitimme aiemmin, että muistelu on tärkeä osa vanhustyötä. Muistellessaan vanhus kertoo omasta elämästään, ja hänen kokemuksensa siirtyvät myös kuulijan voimavaraksi. Oletimme, että vanhustyön opiskelijat ovat kiinnostuneita paitsi vanhusten tarinoista, myös kirjoista, elokuvista ja draamasarjoista.

Alla olevassa kuviossa 11 on esitetty väittämä ”vanhusten elämäkokemus on arvokas osa vanhustyötä” ristiintaulukoituna suuntautumisvaihtoehdon kanssa. Vanhustyön opiskelijoista 89 prosenttia oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä. Yksikään vanhustyön opiskelijoista ei ollut väittämän kanssa eri mieltä ja vain 3 prosenttia heistä valitsi vaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Muiden suuntautumisvaihtoehtojen opiskelijoista huomattavasti harvempi oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä.

Kuvio 11. Vanhusten elämäkokemus on arvokas osa vanhustyötä.

Vastausten perusteella voidaan ajatella, että vanhustyön opiskelijoita kiinnostavat vanhusten kertomat muistot ja tarinat. Tämä voi johtua siitä, että vanhustyön opiskelijoilla on teoretietoaa, jota muiden suuntautumisvaihtoehtojen opiskelijoilla ei ole. Heillä on myös luultavasti enemmän kokemusta vanhustyöstä. Nämä tekijät voivat osaltaan auttaa opiskelijoita näkemään, että vanhuksen elämän historian tunteminen tukee suunnitelmallista ja yksilöllistä hoitoa.

Taulukossa 5 on ristiintaulukoitu opiskelijoiden katsomat TV –ohjelmat ja suuntautumismuutokset. Vastaukset osoittautuivat aivan päinvastaisiksi, kuin mitä olimme odottaneet. Vanhustyön opiskelijat katsovat muita enemmän ajankohtais- ja asiaohjelmia. Heistä huomattavasti pienempi osa katsoo saippuasarjoja, kuin muiden suuntautumismuutosten opiskelijoista. Eniten juonellisia ohjelmia, kuten draamasarjoja ja elokuvia, katsovat lasten ja nuorten hoitotyöhön suuntautuneet opiskelijat.

Taulukko 5. Mitä eri suuntautumismuutosten opiskelijat katsovat TV:stä?

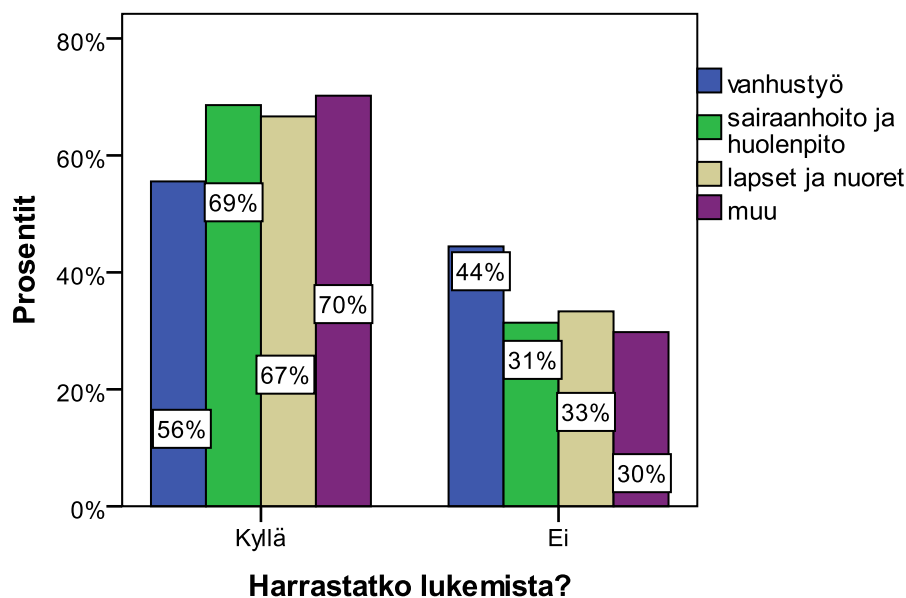
	suuntautumismuutos				yhteensä
	vanhustyö	sairaanhoito ja huolenpito	lapset ja nuoret	muu	
Katson TV:stä ajankohtais-ohjelmia (esim. keskusteluohjelmat)	11 31%	14 16%	2 10%	5 11%	32
Katson TV:stä asiaohjelmia (esim. dokumentit)	22 61%	42 49%	8 38%	23 49%	95
Katson TV:stä tosi TV-sarjoja	13 36%	39 45%	12 57%	20 43%	84
Katson TV:stä draamasarjoja	21 58%	54 63%	15 71%	25 53%	115
Katson TV:stä elokuvia	23 64%	65 76%	17 81%	37 79%	142
Katson TV:stä saippuasarjoja	9 25%	49 57%	15 71%	21 45%	94
Katson TV:stä jotain muuta	1 3%	3 4%	0 0%	2 4%	6
En katso TV:tä	1 3%	6 7%	0 0%	3 6%	10
yhteensä	36	86	21	47	177

Juonelliset ohjelmat näyttävät kiinnostavan vähiten vanhustyöhön suuntautuneita opiskelijoita. Vanhustyö on jatkuvasti yhteiskunnallisen keskustelun kohteena. Se esiintyy usein ajankohtais- ja asiaohjelmissa. Vanhustyönopiskelijoiden kiinnostus näitä ohjelmia kohtaan voi johtua siitä, että niissä käsitellään heidän tulevaa työ-

kenttäänsä. Tosin tämä voi johtua myös muista tekijöistä. Vertasimme TV:n katselua myös ikäluokkiin, mutta sillä ei ollut merkitystä.

Lasten ja nuorten hoitotyöhön suuntautuneet opiskelijat etsivät tarinoita televisios- ta enemmän, kuin vanhustyön opiskelijat. Lasten kanssa työskentelevät ovat usein itse niitä, jotka kertovat tarinoita muille. Lapset saattavat kyllä tuottaa tarinoita, mutta he eivät ole vielä tarinankertojia. Näin ollen opiskelijat hakevat tarinoita jos- tain muualta kuin arkielämästä. Vanhustyön opiskelijoiden elämässä vanhusten asema tarinankertojina on ehkä säilynyt paremmin, kuin muiden opiskelijoiden. Vanhusten parissa työskentelevät kuulevat tarinoita joka päivä. Tämä taas voi joh- taa siihen, etteivät he vapaa-ajallaan etsi tarinoita muualta.

Sama näyttää pätevän myös lukemisen kohdalla. Vanhustyön opiskelijat jakaantu- vat kahteen lähes yhtä suureen ryhmään: 56 prosenttia harrastaa lukemista ja 44 prosenttia ei. Muiden suuntautumisvaihtoehtojen kohdalla lukemista harrastavien ryhmä on huomattavasti suurempi.

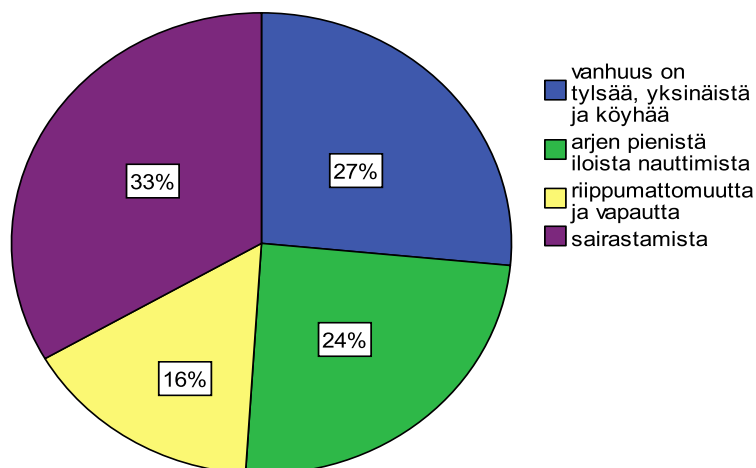
Kuvio 12. Lukeminen harrastuksena suuntautumisvaihtoehdon mukaan.

8 OPISKELIJOIDEN TARINAT TEEMOINA

Kyselylomakkeen viimeisessä kohdassa vastaajia pyydettiin jatkamaan tarinaa (ks. liite1). Tarinan alussa esiintyivät Pappavaaran asukkaat Aino ja Reino sekä heidän ystävänsä Martta ja Toivo. Tämän teki 155 vastaajaa. Tarinoissa toistuivat samat teemat. Toisissa tarinoissa esiintyi vain yksi teema, mutta useimmissa niitä oli vähintään kaksi. Tärkeimmiksi kysymyksiksi nousivat: ”millaista on vanhan ihmisen elämä?” ja ”millainen on vanha ihminen?”. Tarinoissa korostettiin perheen, parisuhteen ja ystävien merkitystä. Monessa tarinassa tuotiin esiin sairastaminen ja vanhuuden tuomat terveysongelmat. Lopuksi olemme pohtineet, minkälaisen vanhuskuvan tarinat antavat.

8.1 Vanhuus opiskelijoiden kuvaamana

Eniten tarinoissa tuotiin esille vanhan ihmisen arkea ja kokemuksia omasta elämästä. Tämä teema esiintyi 147 tarinassa. Vanhuksen kokemuksellista elämää kuvaavan teeman jaottelu on nähtävissä kuviosta 13.

Kuvio 13. Vanhan ihmisen elämä opiskelijoiden tarinoissa.

Vanhuus on tylsää, köyhää ja yksinäistä. Osassa tarinoista tuotiin voimakkaastikin esiin vanhuus yksinäisenä, tylsänä ja köyhänä. Siihen liittyi myös turvatto-

muus ja toivottomuus. Elämä kuvattiin rutiinien toistamisena. Köyhyys näyttäytyi elämää rajoittavana asiana. Hyvän vanhuuden edellytyksenä oli lottovoitto ja taloudellisen aseman kohentuminen.

... ja voittivat paljon rahaa. He ostivat auton ja heillä oli nyt varaa asua kalliimmassa palvelukodissa. He saivat hyvän vanhuusajan. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

...ja valikoivat vakiopöytänsä, jossa he ovat istuneet joka ainoa kerta 20 vuoden ajan. Bingo alkaa ja Martta ja Toivo odottavat innoissaan, tuleeko voittoa. Näin ei kuitenkaan käynyt ja he palaavat takaisin kotiin. – ryhmän ”muu” opiskelija

Vanhuus on arjen pienistä iloista nauttimista. Tarinoissa, joissa arjen pienistä iloista nauttiminen korostui, kuvattiin vanhusten elämää yleensä positiivisena. Näissä tarinoissa vanhukset kuvattiin huumorintajuisina ja iloisina (ks. liite 3). Vanhuuteen saattoi kuulua iän tuomia pieniä terveydellisiä ongelmia, mutta ne eivät hallinneet elämää. Vanhuus nähtiin aikana, jolloin saattoi nauttia eläkeläisen vapaudesta esimerkiksi tekemällä pieniä matkoja ja vieraillemalla kaukana asuvien lasten luona. Vanhalla ihmisellä katsottiin myös olevan aikaa itselle, puolisolle ja ystäville.

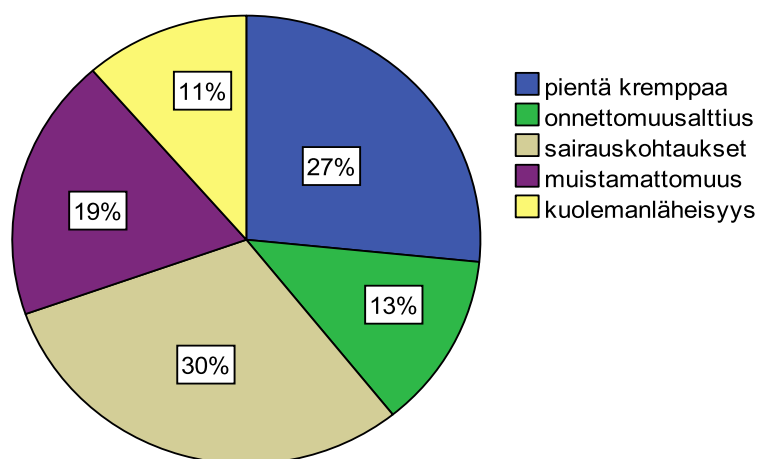
Aino ja Reino lähtivät mökille saareen ja unohtivat ilmoittaa Martalle ja Toivolle... ..Bingon jälkeen Martta ja Toivo lähtevät Ainin pyytämänä Reinon ja Ainin mökille. Siellä he järjestävät oman pikku bingon snapsien kera. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Vanhuus on riippumattomuutta ja vapautta. Vanhuutta kuvattiin myös riippumattomuuden ja vapauden aikana, jolloin oli mahdollista myös toteuttaa haaveitaan. Näissäkin tarinoissa tuotiin esiin matkustelua. Erona arjesta nauttijoihin oli tässä luokassa arkea pakeneminen. Vanhuksen oma arki saattoi näyttäytyä tylsänä ja sitä lähdettiin pakoon useimmiten etelän aurinkoon. Edellisessä luokassa matkat olivat yleensä totuttu tapa, kun taas näissä tarinoissa matkojen avulla etsittiin seikkailuja ja uusia kokemuksia.

Aino ja Reino päättivät lähteä toteuttamaan haavettaan ja matkasivat yhdessä Espanjan lämpöön. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

8.2 Vanhuus ja sairastaminen

Erilaiset terveydelliset ongelmat liitettiin vanhuuteen vahvasti. Olemme koonneet nämä tarinat luokkaan ”sairastaminen”. Toisissa tarinoissa se hallitsi koko elämää, toisissa taas sairaudet esiintyivät sivuosassa. Koska sairastaminen näyttäytyi eri tarinoissa hyvin eri tavoilla, olemme tehneet siitä oman yläluokkansa. Sairastamista kuvattiin 79 vastauksessa. Siitä huolimatta hoivan tarvetta korostettiin vain 26 tarinassa. Jaoin terveysongelmat viiteen eri luokkaan, jotka ovat nähtävissä kuvioista 14.

Kuvio 14. Tarinoissa esiintyvät terveysongelmat.

Pientä kremppaa. Vanhuksilla oli terveydellisiä ongelmia, jotka eivät kuitenkaan olleet vakavia. Tähän ryhmään kuului esimerkiksi kolotukset ja flunssat. Olemme keränneet tämän luokan tarinat ”pientä kremppaa” –otsikon alle. Näissä tarinoissa esiintyneet terveydelliset ongelmat kuuluivat elämään, mutta eivät hallinneet sitä.

Martta ja Toivo pelaavat bingoa, kunnes Toivo huomaa, että hänellä onkin täysosumabingo. 'Bingo!' Martta alkaa kaivaa käsilaukkuaan. Toivon nitrot Martta ottaa esiin tietäen, että kohta riipaisee... – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Onnettomuusalttius. Luokkaan ”onnettomuusalttius” olemme keränneet tarinat, joissa pienikin tapaturma johti sairaalahoitoon. Näissä tarinoissa vanhukset saattoivat olla aktiivisia, mutta tapaturmien riski oli valtava. Pienikin horjahdus johti

helposti lonkkamurtumaan. Toisissa tarinoissa vanhukset kuntoutuivat vielä onnettomuuden jälkeen. Toisissa taas onnettomuus johti pysyvään hoidon tarpeeseen. Tämän luokan tarinoissa tuotiin esiin toivon merkitys.

Martta soittaa kotiin päästyään Ainin ja Reinon kotipuhelimeen, johon vastaa heidän poikaansa. Hän kertoo Ainin kaatuneen liukkaissa ulkoportaissa ja murtaneen lonkkaluunsa. Reino on Ainin kanssa sairaalassa ja poika on tullut hakemaan Ainin tavaroita kotoa.

Pitkän ajan päästä Aino on toipunut murtumasta ja kuntoutunut hyvin. Enää ei tarvitse kyhjöttää lauantai-iltaa kotona, vaan voi lähteä bingoiltaan Martan ja Toivon kanssa. Onneksi Reino on pitänyt seuraa Ainolle tämän ollessa kipeä! Ja onhan Martta ja Toivo vierailleet ystäviensä luona ahkerasti! – lasten ja nuorten hoitotyön opiskelija

Sairauskohtaukset. Useimmin tässä yläluokassa esiintyivät sairauskohtaukset. Yleensä sairauskohtauksen sai Reino. Sairauskohtaukset eroavat onnettomuusalttiudesta siten, että sairauskohtaukset johtivat useimmiten pysyvään hoidon tarpeeseen. Sairauskohtauksia kuvailtiin hyvin yksityiskohtaisesti. Ne olivat luonteeltaan vakavampia kuin toisessa teemassa esiintyvät onnettomuudet. Näissä tarinoissa ei toivoa korostettu, vaan vanhuus näyttäytyi turvattomana ja synkkänä.

Reino on sairastunut aivoverenvuotoon ja halvaantunut toispuoleisesti, hänet on siirretty vanhusten kuntouttavalle vuodeosastolle, mutta ennusteet hyvin toipumisesta ovat huonot. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Muistamattomuus. Pienemmässä roolissa esiintyi muistamattomuus. Muistamattomuus saattoi olla pientä unohtelua (ks. liite 3), johon ei tarvinnut suhtautua vakavasti. Toisissa tarinoissa muistamattomuus taas hallitsi elämää ja puoliso esitettiin huolehtijana.

Aino sairastui muistisairauteen ja sairaus eteni nopeasti. Reino oli väsynyt tilanteeseen, eikä jaksanut Ainin karkaamisen pelossa lähteä bingoon ystäviensä kanssa. Oli sovittu ystävien kanssa, että he tulevat kahville aina bingon jälkeen, jotta ystävyysuhteet silti säilyisivät. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Kuoleman läheisyys. Joissakin tarinoissa kuolema oli jatkuvasti läsnä elämässä. Olemme nimenneet tämän luokan kuolemanläheisyydeksi. Vanhat ihmiset pelkäsivät ystäviensä kuolleen heti, jos heistä ei kuulunut hetkeen. Monessa tarinassa joku olikin kuollut. Suurin osa näistä tarinoista oli synkkiä, mutta osassa korostettiin toivon merkitystä ja kuolema nähtiin luonnollisena osana elämää.

Aino ja Reino puuttuvat. Huoli täyttää Martan ja Toivon, mitä on tapahtunut? Seuraavana päivänä he saavat puhelun Ainolta. Reino oli nukkunut bingoa edeltävänä yönä pois... Hautajaisten jälkeen Aino palasi bingopiiriin muiden seuraan. – ryhmän ”muu” opiskelija

8.3 Ihmissuhteet vanhuudessa

Tarinoissa esiteltiin ikääntyneen ihmissuhteita parisuhteen, perheen ja ystävyys-suhteiden näkökulmasta. Olemme tehneet niistä jokaisesta oman luokkansa. Luokittelussa keskityimme siihen, millaisina kyseiset ihmissuhteet näyttäytyivät.

Vanhan ihmisen parisuhde

Parisuhteen luonnetta kuvattiin 69 tarinassa. Olemme jaotelleet parisuhteen kuu-teen eri luokkaan: yhdessä viihtyvät kumppanit; rakastavaiset; leipääntyneet; hoi-vaava ja huolehtiva; ollaan olemassa pariskuntana sekä nainen on avuton ilman miestä.

Yhdessä viihtyvät kumppanit. Kaikkein yleisimmin parisuhde nähtiin kump-panuutena. Näissä tarinoissa pariskunta teki asioita yhdessä ja nautti toistensa seurasta. Pariskunnan yhteinen historia nousi esiin monessa tämän luokan tari-nassa. Parisuhde nähtiin läheisenä ja se oli luonnollinen osa elämää.

Aino ja Reino olivat varanneet äkkilähdön Espanjan aurinkoon. Heillä oli tapana eläkkeelle jäätyään käydä vähintään kerran vuodessa ul-komailla – vanhustyön opiskelija

Rakastavaiset. Parisuhdetta kuvattiin myös lämpimänä ja rakastavana. Pariskunta oli edelleen pitkän yhteiselön jälkeenkin kuin vastarakastunut. He halusivat viettää laatu-aikaa kahdestaan. Tarinoissa korostui vahva kiintymys puolisoa kohtaan.

Aino ja Reino päättivät lähteä yhdessä katselemaan syksyä ja putoilevia lehtiä meren rannalle, jossa Reino on joskus kosinut Ainoa. Siellä he istuivat yhdessä katsoen syksyistä usvaa ja auringon laskua muistellen yhdessäoloa ja elämää. Katsoen toisiaan silmiin ja todeten, kuinka elämä onkaan vierähtänyt, mutta kuinka paljon se on myös heille antanut... käpertyä toistensa viereen ja vain nauttia toisen olemassa olosta. – ryhmän ”muu” opiskelija

Leipääntynyt pariskunta. Toisinaan pariskunta kuvattiin toisiinsa kyllästyneenä. Olemme nimenneet tämän luokan leipääntyneeksi pariskunnaksi. Puoliso aiheutti ärtymistä ja turhautumista. Tarinoissa jäi usein epäselväksi, oliko pariskunta yhdessä tottumuksesta vai omasta tahdostaan. Tässä luokassa vanhukset esiintyivät yksilöinä, joilla oli oma tahto ja persoona. Parisuhde ei ollut elämän keskipiste, kuten kahdessa edellisessä luokassa, vaan yksi elämän osa-alue (ks. liite 3).

Parisuhde on huolehtimista. Parisuhde näyttäytyi myös hoivaamisena ja huolehtimisena. Yleensä toinen puolisoista tarvitsi syystä tai toisesta huolenpitoa. Huolehtija näyttäytyi toisinaan puolisona, joka halusi pitää kaikki langat käsissään:

Reino oli nostanut liian painavan halkokorin ja oli loukannut selkäänsä. He olivat Ainon kanssa käyneet näyttämässä selkää lääkärille ja lääkäri määräsi Reinon parantelemaan selkäänsä. Aino hoiti Reinoa ja piti taloa pystyssä – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Reino olisi luultavasti selvinnyt lääkärireissusta yksinkin, mutta Ainon täytyi lähteä mukaan. Aino olisi luultavasti voinut jättää Reinon yksin bingon ajaksi, mutta päätti jäädä ”vahtimaan” Reinoa. Tarinasta saa kuvan, että Reino saattaa saada aikaan vahinkoa, jos hänet jättää yksin.

Useimmiten huolehtiminen oli kuitenkin välittämistä ja toisen tukena olemista. Puolisot olivat näissä tarinoissa toisiinsa kiintyneitä. He huolehtivat toisistaan, koska halusivat tehdä niin. Tässä luokassa puoliset nähtiin selkeästi yksilöinä.

Ainolle oli noussut perjantaina kuume ja huolehtivaisena Reino jäi hoitamaan Ainoa. – ryhmän ”muu” opiskelija

Olemassa pariskuntana. Luokassa ”olemassa pariskuntana” puoliset olivat yksi käsite. Näissä tarinoissa elettiin yhdessä niin tiiviisti, että mitään ei voitu tehdä yksin. Vaikka toinen puolisoista olisi ehkä halunnutkin tehdä asioita yksin, ei niin jostain syystä tapahtunut. Puoliso kuvattiin koko elämän sisältönä.

Aino oli ollut liian väsynyt lähtemään. Martasta ja Toivosta bingoaminen ilman ystäviä oli tylsää, joten he päättivät mennä yhdessä kyläilemään Reinon ja Ainon luo. Reino oli ilahtunut kahviseuraa - sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Nainen on avuton ilman miestä. Tarinoissa mies oli vaimonsa tuki ja turva. Jos miehelle sattui jotain, oli nainen turvaton ja yksinäinen. Mies saattoi kyllä tehdä asioita yksin, mutta nainen ei. Nainen ei yksin jäätyään osannut tehdä mitään.

Aino murehtii yksin kotona ja miettii, miten tulevaisuuden käy. Hänellä ei ole enää autokuskia ja taksin käyttäminen on liian kallista. - sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Reino on kavereidensa kanssa saunomassa kesämökkillään. Aino ei ole sen takia halunnut lähteä ilman Reinoa bingoamaan - sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Vanhan ihmisen rooli perheessä

Perheen merkitys korostui 38 vastauksessa. Suurin osa kuvasi perhettä läheisenä. Perheen läheisyys korostui myös niissä tarinoissa, joissa perhettä tavattiin usein, lapset hoitivat vanhempiaan, sekä niissä, joissa isovanhemmat olivat lastensa tukena. Muita tässä teemassa esiintyviä luokkia ovat: lasten luona käydään kutsusta; lapset ja lastenlapset ovat elämän sisältö sekä lapsia tavataan harvoin.

Lapset hoitavat vanhempiaan. Luokassa, jossa lapset hoitavat vanhempiaan vanhuus näyttäytyi avun ja hoidon tarpeena. Lapset halusivat auttaa ja osallistua

vanhempiensa hoitoon. Lasten ja vanhempien välejä kuvattiin lämpiminä. Vanhempien hoitaminen ei vaikuttanut velvollisuudelta ja yhteisestä ajasta nautittiin.

Heidän lapsensa Maija soitteli viikolla, että voisi ottaa heidät hoivaansa ja huolehtia heistä viikonlopun ajan... Aino ja Reino viettivät mahtavan kesäviikonlopun pitäen hauskaa lastensa ja lastenlastensa kanssa. – lasten ja nuorten hoitotyön opiskelija

Isovanhemmat ovat perheiden tukena. Tarinoissa, joissa isovanhemmat ovat perheiden tukena, vanhuus oli toiminnallista. Ikääntyneet olivat terveitä ja korvaamaton apu lasten hoidossa. Vanhukset olivat tärkeitä isovanhempina, ei niinkään äitinä tai isänä. Isovanhemmat esitettiin tärkeänä osana perheen tukiverkostoa, joilta sai apua tarvittaessa. Isovanhemmat eivät tyrkyttäneet apuaan perheille, vaikka halusivatkin osallistua lastensa elämään.

Aino ja Reino ovat saaneet puhelun. Jo kolmannen kerran he matkustavat pojan perheen luo näissä merkeissä. Kolmas lapsenlapsi syntyy lähipäivinä ja mummo ja ukki ovat korvaamaton apu H-hetken lähes-tyessä... – vanhustyön opiskelija

Lasten luona käydään kutsusta. Tarinoissa, joissa lapsia tavataan kutsuttuna, vanhan ihmisen arki näyttäytyi yksitoikkoisena. Sitä piristivät silloin tällöin tulevat kutsut, jotka antoivat ”luvan” tavata lapsia ja sukulaisia. Kutsut ovat kuitenkin velvollisuudentunnon sävyttämiä. Perhe vaikuttaa toisistaan etäännyneeltä. Vanhukset tarvitsevat hoitoa ja ovat ikään kuin lastensa taakkana.

Ainolle ja Reinolle on tullut mahtava tilaisuus lähteä käymään sukulaisten ja lastensa luona kyläilemässä... Miksipä he eivät olisi lähteneet, kun kerrankin on tullut hyvä tilaisuus, eikä ole itseään tarvinnut ’tyrkyttää’ lasten nurkkiin hoidettavaksi... - lasten ja nuorten hoitotyön opiskelija

Lapsia tavataan harvoin. Lapset asuvat kaukana, eikä heitä sen vuoksi tavattu usein. Tämä ei kuitenkaan yleensä tarkoittanut etäisiä välejä. tarinat eivät kerro, miksi välimatkat ovat pitkiä, mutta niistä välittyy molemmin puoleinen ikävä.

Ainon ja Reinon tytär perheineen on tullut kylään ja he viettävät laatu-aikaa yhdessä perheen kesken. Illasta tulee mukava ja ikimuistoinen, koska Aino ja Reino tapaavat lastenlapsiaan harvoin pitkän välimatkan takia ja siksi yhteiset hetket ovat sitäkin tärkeämpiä. – ryhmän ”muu” opiskelija

Vanhan ihmisen ystävyysuhteet

Ystävyyttä kuvailtiin 58 tarinassa. Sen merkitystä korostettiin luokissa: yhdessä tekeminen; välittäminen ja huolehtiminen sekä auttaminen ja tukeminen. Luokassa ”pinnallista tuttavuutta” ystävyys oli esillä, mutta se ei ollut merkityksellistä ikään-tyneen elämässä.

Yhdessä tekemistä. Silloin, kun ystävyys oli yhdessä tekemistä, vanhukset olivat aktiivisia ja iloisia. Ystävät toivat elämään sisältöä ja näyttäytyivät merkityksellisinä ihmissuhteina. Ystävyys ulottui monelle elämän osa-alueelle. Ystävien kanssa matkusteltiin, harrastettiin ja vietettiin aikaa. Toisinaan ystäviä kutsuttiin myös viettämään iltaa oman perheen kanssa.

Martta ja Toivo pyysivät Ainoa ja Reinoa eläkeläismatkalle mukaan. Kaikki oli hyvin ja vanhat ystävykset lähtivät matkalle rakkauden Pariisiin. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Aino ja Reino tapaavat lapsenlapsiaan harvoin pitkän välimatkan takia ja siksi yhteiset hetket ovat sitäkin tärkeämpiä. Aino ja Reino muistavat kuitenkin myös ystäviään ja nämä ovat bingoillan päätteeksi tervetulleita lättykesteille. – ryhmän ”muu” opiskelija

Välittämistä ja huolehtimista. Ikäänntyneet huolestuivat, jos ystävät olivat myöhässä sovituista tapaamisista. Taustalla oli usein pelko siitä, että jotain vakavaa on tapahtunut. Vanhukset varmistelivat, että heidän ystävillään oli kaikki hyvin. Ystävyys on sitä, että sairasta kaveria käydään katsomassa ja hänestä huolehditaan.

Aino oli kompastunut maton reunaan ja oli murtanut oikean lonkkansa... Pyhänä Martta ja Toivo menivät sairaalaan katsomaan, miten Aino voi. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Ainoa ja Reino ei näy missään. Hätäntyneenä Martta ja Toivo koittavat soittaa ystäväpariskunnalleen, mutta turhaan, he eivät vastaa... - sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Auttamista ja tukemista. Ystävyyttä kuvattiin myös auttamisena ja tukemisena. Ystävät olivat niitä ihmisiä, joiden puoleen saattoi kääntyä. Tarpeen tullen, he tulivat auttamaan toisiaan myös kotiin. Ystävät jakoivat keskenään ilonsa ja surunsa. Tässä luokassa ystävyys esitettiin elämän kantavana voimana.

Aino ja Reino ovat tulleet sairaaksi. Heille on iskenyt kova flunssa ja he jäivät sängyn pohjalle nukkumaan. Martta ja Toivo ovat aikoneet ensin käydä bingossa, jonka jälkeen tulevat auttamaan Ainoa ja Reino kotiaskeleissa. Aino ja Reino ovat hyvin kiitollisia avusta, kun saavat itse keskittyä paranemiseen. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

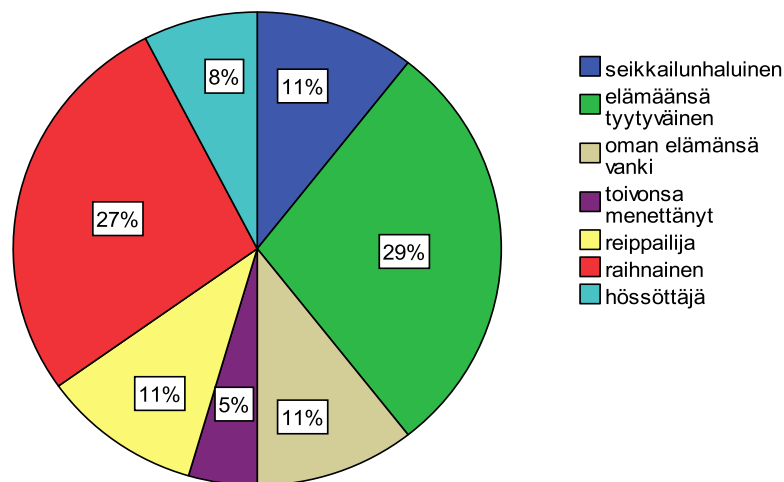
...”Mitä Ainolle on tullut?” kysäisi Martta. Reinon suu vääntyi murheesta ja ystävykset huomasivat heti jonkin olevan vikana. Martta ymmärtää sen sanomattakin, syöpä on vienyt voiton. He sopivat lähtevänsä Reinon luo ja viettävät illan teen kera. He muistelevat Ainon lempeää luonnetta ihanan ystäväpariskunnalle ja Reinon uskollisena vaimona. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Pinnallista tuttavuutta. Kaikissa tarinoissa ei ystävyys ollut kovin läheistä. Olemme nimenneet tämän luokan ”pinnalliseksi tuttavuudeksi”. Tarinoiden vanhuksat olivat lähinnä hyvänpäivän tuttuja. He tapasivat vain bingon merkeissä, eivätkä puhuneet henkilökohtaisista asioistaan. Vanhuksat eivät olleet niin läheisiä keskenään, että olisivat ilmoittaneet toisilleen, jos eivät päässeet paikalle. Joissakin tarinoissa tuttavuus oli kilpailevaa ja pariskunnat kadehtivat toisiaan.

Pian he kuulevat, että Aino ja Reino olivat voittaneet lotossa ja lähteneet Karibianmerelle lomailemaan. Martta ja Toivo olivat katkeria ja vaihtoivat bingonpeluun lottoamiseen. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

8.4 Vanha ihminen opiskelijoiden kuvaamana

Vanhan ihmisen persoona tuli esiin 132 tarinassa. Vanhaa ihmistä kuvattiin monella eri tavalla. Suurimmiksi luokiksi muodostuivat elämäänsä tyytyväinen ja raihmainen vanhus. Muita vanhustyypppejä olivat seikkailunhaluinen, oman elämänsä vanki, reippailija, hössöttäjä sekä toivonsa menettänyt.

Kuvio 15. Vanha ihminen opiskelijoiden tarinoissa.

Seikkailunhaluiset. Nämä vanhukset halusivat kokeilla uusia asioita. Heidän elämänsä oli riippumatonta ja vapaata. Toisinaan seikkailunhaluisen vanhuksen arki saattoi olla tylsää, mutta siihen haettiin aktiivisesti piristystä esimerkiksi matkojen avulla. Näiden vanhusten elämään ei kuulunut sairastaminen. Parisuhteessa seikkailunhaluiset vanhukset olivat yleensä yhdessä viihtyviä kumppaneita, mutta joukkoon mahtui myös rakastavia. Yhdessäkään tämän luokan tarinassa ei puhuttu perheestä mitään. Nämä vanhukset elivät ikään kuin uutta nuoruutta.

Aino ja Reino olivat päättäneet tehdä elämän virkistykseksi jotain toisin ja viettää päivän kaksi. He menivät lentokentälle ja katsoivat, mihin on vapaita paikkoja, lensivät etelään ja päättivät olla kertomatta kenellekään. – ryhmän ”muu” opiskelija

Elämäänsä tyytyväiset. Vanhukset eivät tehneet uusia asioita ja elivät päivän kerrallaan. Nämä vanhukset olivat onnellisia ja tyytyväisiä toistaessaan päivittäistä

rutiiniaan. Heidän elämässään korostui toivon ja huumorin merkitys. Vanhukset eivät kaivanneet elämäänsä enää mitään suurta ja yllättävää. He osasivat nauttia arjen pienistä iloista sekä eläkeläisen vapaudesta. Elämäänsä tyytyväiset vanhukset olivat perheensä kanssa läheisiä. Heidän ystävyysuhteensa oli yhdessä tekemistä. Parisuhteessa elämäänsä tyytyväiset olivat enimmäkseen rakastavia tai leipääntyneitä. Elämäänsä tyytyväisten vanhusten elämään kuului pientä kremppeä sekä unohtelua (ks. liite 3). Nämä vanhukset olivat saaneet elämältä sen, mitä halusivat ja kuolema oli luonnollinen seuraava etappi.

Oman elämänsä vangit. Oman elämänsä vangit tuntuivat olevan jumissa elämäntilanteessaan. Heidän elämänsä oli tylsää, yksinäistä ja köyhää. Nämä vanhukset odottivat, että heille tapahtuisi jotain uutta ja mullistavaa. He eivät itse pitäneet yhteyttä ystäviinsä tai lapsiinsa. He odottivat, että lapset tulisivat hakemaan vierailulle, tai että jostain ilmaantuisi rahaa. Tilaisuuden tullen nämä vanhukset olivat kyllä kekseliäitä. Tarinoissa sairastaminen kuului elämään olennaisena osana, mutta se ei ollut pääosassa. Oman elämänsä vangit näyttäytyivät itsekeskeisinä, perhe, ystävät ja parisuhde olivat sivuosassa vanhusten elämässä.

Aino ja Reino olivatkin lähteneet ulkomaille. Martta ja Toivo joutuivat nyt tyytymään bingopeliin kaksistaan. Mielet hieman allapäin he pelaavat bingoa ja puhuvat siitä, kuinka heilläkin voisi joskus olla rahaa lähteä johonkin reissuun. Martta haaveilee, kuinka ihanaa olisi maata palmun alla lämmössä, eikä olla täällä kylmässä Suomessa, jossa paikkoja särkee kylmyyden vuoksi. Yhtäkkiä Toivo huutaa ”Bingo!” ja he voittavat pääpalkinnon, joka on sievoinen summa rahaa... Matkalla kotiin he saavat hyvän idean. He lähtevät Kanarian saarille lomalle. – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Toivonsa menettäneet. Tässä luokassa vanhusten elämä oli tylsää, yksinäistä ja köyhää. He eivät odottaneet elämältä mitään. Mielestämme näissä vanhuksissa näkyy laitostumisen merkkejä, vaikka suurin osa heistä asuikin kotona. Heidän elämässään ei tuntunut olevan iloa ja sisältöä. Parisuhteessa toivonsa menettäneet vanhukset olivat leipääntyneitä. Nämä vanhukset tapasivat lapsiaan harvoin tai elivät heidän kauttaan. Heidän elämänasenteensa syyt jäivät epäselviksi, niitä eivät ainakaan olleet sairaudet tai muut ylitsepääsemättömät vaikeudet. Esimer-

kiksi köyhyyttä korostettiin oman elämänsä vankien kohdalla huomattavasti enemmän. Toivonsa menettäneiden elämä näyttäytyi ennen kaikkea tylsänä.

Martta ja Toivo joivat kupin kahvia, pelasivat bingoa ja lähtivät kotiin nukkumaan. – ryhmän ”muu” opiskelija

Reippailijat. Reippailijat olivat elämänmyönteisiä ja liikunnallisia. Parisuhteessa reippailijat olivat yleensä yhdessä viihtyviä kumppaneita. Puolison kanssa käytiin poimimassa puolukoita, lenkkeiltiin ja tehtiin pihatöitä. Arjen nauttijoille oma rutiini on tarpeeksi, mutta reippailijat kaipaavat elämäänsä uusia haasteita. Toisin kuin seikkailunhaluiset, reippailijoilla ei ollut tarvetta etsiä uusia kokemuksia ulkomaanmatkoilta. Uudet harrastukset toivat reippailijoille riittävästi vaihtelua. Reippailijat olivat terveitä. Heillä saattoi olla pientä kremppaa ja toisinaan heille sattui tapaturmia, mutta nämä reippailijat kuntoutuivat todella hyvin. Reippailijat olivat perheensä kanssa läheisissä väleissä ja he olivat lastensa tukena. Välit ystäviin olivat lämpimät ja läheiset.

...Bingohuoneen ovi lennähtää auki. Aino ja Reino seisovat ovella läkähtyneinä ja hiestä märkänä ilmoittaen ”olemme aloittaneet uuden harrastuksen, juoksun! Eihän ikä sitä estä, aikaa vaan menee kauemmin kuin autolla ajellessa. Mutta eihän meillä muuta olekaan kuin aikaa!” – sairaanhoidon ja huolenpidon opiskelija

Raihnaiset. Raihnaiset vanhuksat olivat usein yksinäisiä ja turvattomia. Heidän elämäänsä kuvattiin myös tylsäksi. Vanhusten ystävyysuhteet olivat pääosin välittämistä ja huolehtimista, mutta toisinaan myös yhdessä tekemistä. Lapset joko hoitivat näitä vanhuksia, tai olivat heidän elämänsä sisältö.

Vanhuksat näyttäytyivät tarinoissa objekteina. Heillä ei ollut omassa elämässään päätäntävaltaa. Tarinat eivät selkeästi kerro, kenelle päätösvalta oli siirtynyt. Silloin, kun vanhojen ihmisten omat persoonat näyttäytyivät tarinoissa, olivat he huolissaan tulevaisuudestaan. He olivat kuitenkin voimattomia tekemään mitään tulevaisuutensa hyväksi. Vanhusten elämää hallitsivat sairaudet. Vanhuksat saivat usein sairauskohtauksia ja olivat onnettomuusalttiita. Hieman yllättäen näissä tari-

noissa ei tuotu esiin kuolemanläheisyyttä. Nämä vanhukset olivat usein olemassa pariskuntana, eivätkä tehneet mitään ilman puolisoaan. Näissä tarinoissa korostui myös naisen avuttomuus ilman miestä.

Reino on saanut aivoverenvuodon ja joutunut sairaalaan. Hänen vasen puolensa on halvaantunut, eikä hän pysty kunnolla puhumaan. Alkaa pitkä kuntoutusjakso, jonka päätteeksi Reino sijoitetaan paikalliseen vanhainkotiin. Aino ei jaksakaan yksin kulkea bingossa. Ainin elämänlaatu on romahtanut Reinon vanhainkotiin muuton vuoksi. Hän olisi halunnut Reinon muuttavan kotiin, mutta muiden mielestä hän ei olisi pystynyt Reinosta huolehtimaan. Reino ei ota jaloilleen kunnolla ja tarvitsee apua päivittäisissä toiminnoissa. Vanhainkotiin muuton jälkeen Reinon kunto huononi entisestään. – vanhustyön opiskelija

Hössöttäjät. Hössöttäjät ovat elämänmyönteisiä ja sosiaalisia. He haluavat tuntea itsensä hyödyllisiksi ja toisinaan saavat ihmiset hermostumaan itseensä. Hössöttäjät ovat lämpimiä ja hyvää tarkoittavia ihmisiä. He ovat hyväkuntoisia ja olisivat luultavasti reippailijoita, jos heidän puolisonsa olisivat yhtä innokkaita. Yleensä hössöttäjät olivat naisia, jotka kohdistivat energiansa ja hoivaviettinsä mieheensä. Nämä vanhukset tuntuvat kaipaavan enemmän elämää ympärilleen, mutta koska sitä ei ole, he päätyvät hyysäämään miestänsä. Perhettä ei näissä tarinoissa juurikaan tuotu esiin, vaan niissä keskityttiin ystävyyteen ja parisuhteeseen (ks. liite 3).

Hössöttäjän ystävyysuhteet olivat välittämistä ja huolehtimista tai auttamista ja tukemista. Heidän parisuhteensa oli useimmiten huolehtimista, mutta toisinaan myös leipääntyneitä. Joissakin tarinoissa naisesta tuli avuton, jos miehelle tapahtui jotain. Hössöttäjästä ei tiennyt mitään tehdä, jos hänen huolenpidon kohteensa joutui sairaalaan.

Reino on saanut sydänkohtauksen ja viety ambulanssilla sairaalaan. Aino on niin järkyttynyt, ettei halua mennä bingoon, vaan on koko illan kotona soittamassa puhelimella kaikille tutuille ja sukulaisille kertoen, mitä on tapahtunut. – ryhmän ”muu” opiskelija

8.5 Vanhuus ongelmana, toimelias vanhuus ja vanhuus voimavarana

Suurin osa tarinoista esittää vanhuuden jonkinasteisena sairastamisena ja avun tarpeena. Yleensä onnellisen vanhuuden edellytyksenä oli itsenäisyys ja hyvä toimintakyky. Sydänkohtaukset ja lonkkamurtumat eivät estäneet hyvää elämää, jos vanhuksen toimintakyky säilyi ja hän pystyi vielä asumaan kotona. Jos vanhus joutui laitoshoitoon, elämä oli ohi. Elämällä ei ollut enää annettavaa vanhalle ihmiselle. Hoitolaitokset kuvattiin hyvin selvästi paikkoina, joissa kukaan ei voi viihtyä. Tämä oli hieman yllättävää, sillä lähes jokaisella vastaajalla oli positiivisia kokemuksia vanhustyöstä. Näin ollen voisi olettaa, että he ovat tavanneet elämänsä tyytyväisiä laitoksissa asuvia vanhuksia. Elämän kurjuus ei rajoittunut vain laitokseen. Vanhan ihmisen elämää kuvattiin monessa tarinassa tylsäksi, köyhäksi ja yksinäiseksi. Näissä tarinoissa näyttäytyy selkeästi sama luokittelu, jota Vakimo on käyttänyt lehtikirjoituksista. ”Vanhuus ongelmana” kirjoituksissa vanhuuteen liittyy ongelma-keskeisyys ja vanha ihminen on jonkin toimenpiteen kohde.

Tarinoiden perusteella voidaan todeta, että opiskelijoiden kuva vanhuudesta ja vanhustyöstä on melko realistinen. Tarinoissa esiintyy vanhuksia ja tilanteita, joita voi kohdata jokapäiväisessä elämässä. Todentuntuisimmat tarinat esiintyivät vanhuus ongelmana –luokassa. Tarinoissa kuvattiin hoitopolkua hyvin yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi lonkkamurtuman tai aivohalvauksen seuraukset esitettiin realistisesti ja tarkasti. Vanhus ei kokenut ihmeperantumista, vaan päätyi useimmiten laitoshoitoon. Tämä on myös tilastollinen tosiasia.

Vakimon käyttämä toinen luokka, ”vanhuus ei-vanhuutena” on myös nähtävissä joissakin opiskelijoiden tarinoissa. Olemme nimenneet nämä tarinat ”toimelias vanhuus” –luokaksi. Niissä ei tuotu perinteistä vanhuuskuvaa ilmi. Aktiivisuus ja ulkomaan matkat kuuluivat olennaisena osana onnelliseen vanhuuteen. Vanhukset kuvattiin terveinä, jos he joutuivat sairaalaan, he paranivat nopeasti ja jatkoivat elämää entiseen tapaan. Heidän elämänsä kuvattiin vapaana ja huolettomana. Kuolema ja hoidon tarve olivat näissä tarinoissa kaukana tulevaisuudessa. Perhe

ja lapsenlapset eivät olleet merkittävässä osassa näiden vanhusten elämässä. Elämän sisältö ja merkitys etsittiin omista harrastuksista ja uusista kokemuksista.

Näissä tarinoissa vanhuus kuvattiin hyvin mediaseksikkäänä. Vanhukset vaikuttivat sarjakuvahahmoilta, jotka olivat seikkailunhaluisempia kuin monet nuoret. Ainoa muutos, jonka ikääntyminen tuo, on vapautus työelämästä. Vanhalla ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa nuoruutensa haaveet. Mielestämme nämä tarinat eivät anna vanhuudesta realistista kuvaa. Tämä voi kertoa siitä, ettei näillä vastaajilla ole kovin vahvaa käsitystä vanhustyöstä ja vanhuudesta.

Opiskelijoiden tarinoista löytyi vielä yksi luokka, jolle olemme antaneet nimen ”vanhuus voimavarana”. Toisin kuin kahdessa edeltävässä luokassa, näissä tarinoissa tuotiin vahvasti esiin vanhat ihmiset yksilöinä ja heidän persoonaansa kuvattiin. Eletty elämä kantoi tämän luokan vanhuksia. Vanhuutta ei erotettu muusta elämästä, vaan se oli yksi elämän vaihe muiden joukossa. Tässä luokassa perhe ja ystävät olivat erittäin läheisiä. Vanhalla ihmisellä oli samanlaiset mahdollisuudet onnelliseen ja täysipainoiseen elämään, kuin muillakin ihmisillä. Vanhuutta kuvattiin hyvin perinteisillä tavoilla. Elämäntahti oli hidastunut ja päivät kuluvat rutiinien merkeissä. Oli selvää, että vanhan ihmisen elämästä suurin osa oli takanapäin. Elämän päättyminen oli lähellä, eikä sitä pelätty. Nämä vanhukset elivät hetkessä ja nauttivat jokaisesta päivästä.

Näillä vastaajilla oli vanhuudesta realistinen ja positiivinen kuva. Samoin kuin vanhuus ongelmana –luokassa, näidenkin tarinoiden taustalla saattoi olla omassa elämässä kohdattuja vanhuksia tai tilanteita. Näissä tarinoissa kuvattiin kokemuksellista vanhuutta. Nämä vastaajat osasivat asettua vanhan ihmisen asemaan. He ymmärsivät, että vanhuus tuo elämään tiettyjä rajoitteita, mutta siitä voi silti nauttia. Näiden opiskelijoiden ammatillinen kasvu on ehkä ollut vastaushetkellä muita vastaajia pidemmälle kehittynyt. Uskomme, että näiden tarinoiden kirjoittajat ovat empaattisia, ja että heistä tulee todella hyviä hoitajia.

Perheen merkitystä korostettiin tarinoissa yllättävän vähän siihen nähden, että 80 prosenttia vastaajista kuvasi omia välejään isovanhempiinsa erittäin tai melko läheisiksi. Voisi ajatella, että läheiset välit omiin isovanhempiin olisivat näkyneet tarinoissa enemmän. Tämä antaa aiheen pohtia, ovatko vastaajien välit isovanhempiinsa todella niin läheiset, kuin millaisiksi niitä kuvattiin. Toisaalta opiskelijat vastasivat kyselyyn oppituntien yhteydessä. Tämä on osaltaan voinut vaikuttaa siihen, miksi sairauksia tuotiin esille niin paljon. Osa tarinoista oli selkeästi koevastaustyyppisiä.

Yllättävää oli myös se, että tarinoissa ei kuvattu hoitajan ja vanhuksen välistä suhdetta. Vastaajat opiskelevat hoitajiksi, joten odotimme heidän tuovan hoitajan roolia esille. Ehkä vastaajat toivat omaa osaamistaan esille kuvailemalla eriasteista sairastamista hyvinkin tarkasti. He eivät kuitenkaan löytäneet tarinoissaan lähihoitajalle roolia. Tämä voi johtua siitä, että vastaajien opinnot olivat vielä kesken, eikä heidän ammatti-identiteettinsä ollut vastaushetkellä vielä täysin kehittynyt.

9 POHDINTA

Olemme tähän kappaleeseen nostaneet tuloksista kehittämishaasteita. Sekä koulut, että Muistiliitto voivat toimia vanhustyön vetovoimaisuuden parantamiseksi. Kerromme myös opinnäytetyön prosessista sekä arvioimme työn eettisyyttä ja omaa työskentelyämme.

9.1 Ehdotukset vanhustyön vetovoimaisuuden parantamiseksi

Tuloksista nousi vanhan ihmisen kohtaamisen merkitys. Näyttää siltä, että henkilökohtaiset ja läheiset suhteet vanhoihin ihmisiin voivat herättää kiinnostuksen myös vanhustyötä kohtaan. Vanhustyön vetovoimaisuuden parantamiseksi koulut voisivat tarjota jo ensimmäisen vuoden opiskelijoille mahdollisuuden tutustua vanhoihin ihmisiin. Tämän voisi toteuttaa esimerkiksi siten, että opiskelijat saisivat opintosuorituksia osallistumalla erilaisiin ystäväpalveluihin. Se antaisi mahdollisuuden tutustua vanhaan ihmiseen henkilökohtaisella tasolla. Se toisi myös vanhuutta ja vanhustyön kenttää tutuksi nuorelle opiskelijalle. Uskomme, että tämänkaltaisesta kahdenkeskisestä kohtaamisesta opiskelijat ja vanhukset saisivat enemmän irti, kuin viriketuokioiden pitämisestä suurelle joukolle.

Mielestämme tulos, jonka mukaan opiskelijat näkivät lähihoitajan vanhustyön ammattilaisena suuntautumisvaihtoehdosta riippumatta, tuntui kummalliselta. Tämä ei ainakaan nosta vanhustyön imagoa. Jos hoitotyön perusopinnot tekevät vanhustyön osaajan, ei se anna työstä kovin mielekästä kuvaa. Tämä tulos kertoo siitä, että opiskelijat eivät katso vanhustyön sisältävän erityispiirteitä. Tähän haasteeseen voidaan vastata koulujen ja järjestöjen välisellä yhteistyöllä. Esimerkiksi Muistiliitto on markkinoinut vanhustyötä sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoille MuistiMarkkinat -kampanjan avulla. MuistiMarkkinat oli tapahtuma, jonka avulla esitellään vanhustyötä ja tuodaan sen erityisosaamisen tarvetta esille. Tapahtumien yhteydessä tehdyn palautekyselyn mukaan MuistiMarkkinoiden vaikutus on suurin ensimmäisen vuoden opiskelijoille. (MuistiMarkkinat 2010, [viitattu 29.1.2011].)

9.2 Työn eettisyys

Yksi tärkeimmistä tutkimuksen eettisyyttä määrittävistä tekijöistä ja vastaajien anonymiteetin säilyttäminen (Hirsjärvi & Hurme 2008, 20). Olemme työssämme säilyttäneet vastaajien anonymiteetin. Halusimme säilyttää kuvion 1, jossa esitellään vastaajien kotipaikkakunnat. Sillä ei ollut merkitystä vastausten kannalta, mutta halusimme osoittaa, että kyselyyn on osallistunut vastaajia eri puolilta Suomea. Emme usko, että tämä ratkaisu on rikkonut koulujen anonymiteettia. Vastauksista ei pysty päättämään, kuinka eri koulujen edustajat ovat vastanneet.

Vastaamisen tulee aina perustua vapaaehtoisuuteen. Opiskelijat vastasivat kyselyyn useimmiten oppituntien yhteydessä. Näin ollen vastaaminen ei tässä kyselyssä ollut täysin vapaaehtoista. Emme kuitenkaan usko, että tämä on rikkonut vastaajan oikeutta päättää, mitä tietoja hän haluaa itsestään antaa. Osa lomakkeista oli täytetty niin puutteellisesti, ettei niitä voinut käyttää. Tämän perusteella voimme olettaa, että vastaajat ovat antaneet suostumuksensa kyselyyn täyttäessään lomakkeen huolellisesti. Luultavasti vastausprosentti olisi ollut matalampi, jos kyselyyn vastaaminen olisi tapahtunut oppituntien välissä. Kyselyyn vastaaminen oppituntien yhteydessä myös takasi sen, että vastaajat saivat keskittyä lomakkeen täyttämiseen ja pohtia vastauksiaan rauhassa.

Olemme olleet uskollisia aineistolle. Emme ole muokanneet sitä vastaamaan omia odotuksiamme, vaan olemme esitelleet tulokset rehellisesti. Kappaleessa 9 teimme sisällönanalyysia, joka on aina enemmän tai vähemmän tulkinnallista. Olemme saattaneet tehdä tarinoista tulkintoja, joita niiden kirjoittajat eivät ole tarkoittaneet. Emme yrittäneetkään miettiä, mitä tarinoiden kirjoittajat ovat ajatelleet tai tarkoittaneet. Pyrimme lukemaan tarinoita objektiivisesta näkökulmasta. Tulkitsimme tarinoita kysymysten avulla, jotka esittelimme kappaleen 9 alussa. Erityisesti luokan toimelias vanhuus –tarinat eivät välttämättä kerro opiskelijoiden todellisesta vanhuuskuvasta. He ovat saattaneet vain käyttää mielikuvitustaan ja halunneet kirjoittaa viihdyttävän tarinan.

9.3 Kyselylomakkeen arviointia

Suurin ongelma työssämme on kyselylomake. Aloitimme kyselylomakkeen työstämisen, ennen kuin olimme saaneet työn teoriaosuuden kokoon. Tästä johtuen lomakkeeseen tuli kysymyksiä, jotka olivat täysin turhia. Lopuksi lomakkeen kanssa tuli kuitenkin kiire. Olimme varanneet lomakkeen työstämiseen 2010 elokuun. Yllättäen kuitenkin osalla vastaajista alkoi työharjoittelut aikaisin syksyllä ja lomakkeet täytyi lähettää täytettäväksi ennen sitä. Tämän vuoksi koetäyttö jäi pois, mikä valitettavasti näkyy tuloksissa. Emme olleet huomioineet kaikkia vastausvaihtoehtoja. Esimerkiksi kohdassa, jossa kysyttiin TV:n katselusta, ei ollut vaihtoehtoa ”en katso TV:tä”. Onneksi moni vastaaja oli kuitenkin lisännyt tämän vaihtoehdon lomakkeeseensa. Myös väittämiä oli liian paljon ja monet niistä olivat sisällöltään täysin samanlaisia. Niitä olisi pitänyt miettiä tarkemmin ja kohdentaa vastaamaan työn tarkoitusta. Tämä näkyi siinä, että kaikki vastaajat eivät olleet jaksaneet miettiä jokaista väittämää erikseen, vaan olivat valinneet vaihtoehdon ”en osaa sanoa” jokaisen väittämän kohdalla. Emme voineet käyttää näitä vastauksia.

Käytimme pääsääntöisesti suljettuja kysymyksiä. Tähän päädyimme siksi, että uskoimme sen olevan vastaajalle helppoa. Se osoittautui ongelmalliseksi. Lähes kaikki vastaajat kuvasivat saamaansa kokemusta vanhustyöstä positiiviseksi, mutta heidän tuottamansa tarinat antavat aiheen epäillä tätä tulosta. Avoimella kysymyksellä olisi luultavasti saatu luotettavammat ja laadukkaammat vastaukset. Vastauksia olisi voinut tulla vähemmän kuin suljetuilla kysymyksillä, mutta ne olisivat antaneet enemmän.

Yllättäen lomakkeen viimeinen kysymys, antoi eniten. Oletimme, että saamme vain muutaman tarinan, mutta vastaajat yllättivät meidät todella positiivisesti. Suurin osa vastaajista oli todella pohtinut Aion ja Reinon kohtaloa. Pienessä osassa olivat tarinat, joihin oli kirjoitettu vain muutama lause. Yleensä pystyimme kuitenkin käyttämään myös nämä tarinat luokittelun avulla.

9.4 Opinnäytetyön prosessi

Opinnäytetyön prosessi on ollut pitkä ja kivinen. Työn aloittaminen käynnistyi hitaasti, sillä olimme työparina toisillemme vieraita. Yhteisen työtavan löytäminen oli aluksi vaikeaa, mikä hidasti koko prosessia. SPSS -ohjelman käyttö tuntui tylsältä ja vaikealta. Se ei houkutellut tekemään työtä, joten tulosten syöttäminen ja analysointi käynnistyi hitaasti. Yrityksen ja erehdyksen kautta ohjelma tuli kuitenkin tutuksi ja se paljastui helppokäyttöiseksi. Kerran hävisi jo syötetyt 190 vastausta ja kaikki alkoi alusta.

Aloitimme kirjoittamisen erillämme. Jaoimme aiheet, joista kumpikin kirjoitti yksin. Tämä näkyi siten, että työ ei ollut yhtenäinen, vaan kirjoittamistyyli vaihteli paljon. Tulosten analysointivaiheessa aloimme kirjoittaa työtä yhdessä. Sen yhteydessä kävimme läpi myös teoriaosuuden yhdessä. Tämä muutti koko työtä yhtenäisemmäksi.

Ongelmaksi työn tekemisessä osoittautui teorian löytäminen. Aihetta ei ole tutkittu paljon. Aiheeseen liittyen löytyi muutama opinnäytetyö, mutta tutkimuksia ei. Tästä johtuen emme ole voineet esitellä aiempaa tutkimustietoa ja teoriamme perustuu täysin omiin hypoteeseihimme. Lähteitä täytyi käyttää soveltaen, sillä ne eivät suoraan liittyneet aiheeseemme. Toisaalta tämä on myös työmme vahvuus. Oma äänemme kuuluu läpi koko työn.

Alkuperäinen tarkoitus oli tehdä mielipidekysely lukiolaisnuorille. Työtä kuitenkin vaikeutti se, ettemme olleet löytäneet yhteistyökumppania. Olimme päässeet työn alkuun, kun aihe muuttui. Saimme tilaisuuden tehdä yhteistyötä Muistiliiton kanssa. Kohderyhmäksi tulivat lähihoitajaopiskelijat ja aihe laajeni siten, että työssä pyrittiin kartoittamaan myös suuntautumisvaihtoehdon valintaan vaikuttavia tekijöitä.

Olimme kouluihin yhteydessä ensimmäisen kerran jo toukokuussa 2010. Elokuussa olimme yhteydessä työstä kiinnostuneihin kouluihin seuraavan kerran, viidestä koulusta emme enää kuulleet. Touko- ja elokuun väliin jäi niin pitkä aika, että mo-

net olivat luultavasti ehtineet unohtaa koko kyselyn. Koulujen kannalta olisi ollut helpompaa, jos ensimmäisen yhteydenoton ja kyselyn lähettämisen välissä olisi ollut vähemmän aikaa. Kyselyyn osallistuminen oli selkeästi helpompaa niille kouluille, joihin olimme ensimmäisen kerran yhteydessä elokuussa.

9.5 Oma kasvu ja kehittyminen prosessin aikana

Prosessin aikana kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä on tullut tutuksi. Jokainen matkan varrella vastaan tullut ongelma on opettanut jotain ja kehittänyt ongelmanratkaisukykyämme. Esimerkiksi kyselylomakkeessa olevat puutteet ovat pakottaneet meidät tarkastelemaan omaa työtämme kriittisesti. Työ oli kuitenkin saatava valmiiksi, joten omiin epäonnistumisiin ei voinut jäädä rypemään. Tämä on tukenut ammatillista kasvuamme siten, että olemme oppineet hyväksymään omat virheet, mutta myös antamaan itsellemme anteeksi.

Prosessin aikana olemme oppineet työskentelemään yhdessä. Meillä molemmilla on ollut läpi työn vahva näkemys siitä, millainen työstä pitää tulla. Näiden näkemysten yhteensovittaminen on ollut paikoitellen vaikeaa. Kumpikaan ei aluksi ollut valmis tekemään kompromisseja, mikä hidasti prosessia. Työn tekeminen on opettanut meille myös pitkäjänteisyyttä ja kärsivällisyyttä. Kiinnostus aiheeseen on ollut välillä hukassa. Olemme pitäneet taukoja työn tekemisessä ja etsineet motivaatiota. Emme ole halunneet tehdä työtä väkisin, koska uskomme, että se olisi näkynyt lopputuloksessa. . Jossain työn tekemisen lomassa kuitenkin opimme toimimaan tiiminä.

Yhteinen näkemys kirkastui vasta silloin, kun saimme tulokset ja huomasimme kyselylomakkeen puutteet. Siinä vaiheessa täytyi työn tavoitteet palauttaa mieleen ja pohtia, mitä vielä on tehtävissä. Mielestämme olemme onnistuneet työssä niin hyvin, kuin se kyselylomakkeen puitteissa on mahdollista. Keskityimme tuloksissa tarinoiden analysointiin ja onnistuimme nostamaan myös suljetuista kysymyksistä vastaajien asenteita kuvaavia tuloksia.

LÄHTEET

- Aalto, M. 2010. Zombit vanhainkodeissamme.[verkkolehtiartikkeli]. Helsingin sanomat 22.2.2010. [viitattu 3.3.2010]. Saatavana:
<http://www.hs.fi/kotimaa/artikkeli/Zombit+vanhainkodeissamme/1135253131656>
- Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Ahokas, M., Ferchen, M., Hankonen, N., Lautso, A. & Pyysiäinen, J. 2008. Sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOY.
- Allardt, E. 1987. Sosiologia I. Juva: WSOY.
- Burr, V. 2004. Sosiaalipsykologisia ihmiskäsityksiä. Tampere: Vastapaino.
- Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I.(toim.) 2010. Farkkumummoja ja pehmovaa-reja – uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki: VL-markkinointi oy.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. 1999. Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: EDITA.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. laitos. Helsinki: Tammi.
- Hänninen, V. 1999. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Iltalehti.[verkkojulkaisu].[Viitattu 12.2.2010] Saatavana:
<http://www.iltalehti.fi/haku/index.shtml?cof=FORID%3A11&ie=ISO-8859-1&q=vanhus&cx=partner-pub-5390384955801438%3Ahi29lkzeata&siteurl=www.iltalehti.fi%2Fetusivu%2F#1184>
- Kankkunen, P. & Vehviläinen- Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Karjalainen, P. 2010. Onko vanhustyö arvostettua? Vanhustyö (4), 4.

- Kruus, L. 2002. Isovanhemmuuden kaksi ajankohtaista merkityssisältöä. Teoksessa: Perheasioita. Puhetta nykyperheestä. Tampere: Tampereen hiippakunnan vuosikirja.
- Kopakkala, A. 2005. Porukka, jengi, tiimi – ryhmädynamiikka ja siihen vaikuttaminen. Helsinki: EDITA.
- Lahikainen, A-R. & Pirttilä-Backman, A-M. 2008. Sosiaalipsykologian perusteet. Helsinki: OTAVA.
- Molander, G. 2003. Työtunteet- esimerkkinä vanhustyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- MuistiMarkkinat 2010. [viitattu 29.1.2011]. Saatavana: http://www.muistimarkkinat.fi/muistimarkkinat/tapahtumat_2008-2010/kampanja_2010/
- Nevala, S. 2006. Tällaista se on hoitoalan todellisuus. Selvitys vanhustyössä toimivien lähi- ja perushoitajien työstä ja työhyvinvoinnista. [Verkkojulkaisu]. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto SuPer ry. [Viitattu 17.8.2010]. Saatavana: http://www.superliitto.fi/datafiles/userfiles/File/selvitykset/Vanhustyon_selvitys_Soili_Nevala.pdf
- Onnen päivät. 2010. [verkkolehtiartikkeli]. Iltalehti. 24.7.2010. [viitattu 17.8.2010]. Saatavana: http://www.iltalehti.fi/hullumaailma/2010072412060864_hu.shtml
- Palomäki, J. 2010. Vanhusten hoitamisella ei niin väliä. Super-lehti (11). [verkkojulkaisu] [viitattu 19.11.2010.] Saatavana: http://www.superliitto.fi/datafile/userfiles/File/lehti/flashlehti2010/flashlehti_maiستائسئ 11 2010.html
- Palomäki, S-L. & Toikko, T. 2007. Tekemisen ja kohtaamisen ristiriita vanhustyössä. Teoksessa: Seppänen M., Karisto, A., & Kröger, T. (toim.) 2007. Vanhuus ja sosiaalityö. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Puohiniemi, M. 2002. Arvot, asenteet ja ajankuva –opaskirja suomalaisen arkielämän tulkintaan. Vantaa: LIMOR.
- Puohiniemi, M. 2006. Suomalaisten arvot ja niiden muutokset. [verkkojulkaisu] [viitattu 11.1.2011.] Saatavana: http://www.soc.utu.fi/laitokset/sosiologia/opiskelu/s_yhteiskunta_suomalaisten_arvot_paaasiat.pdf
- Puohiniemi, M. 2006. Täsmäelämän ja uusyhteisöllisyyden aika. Vantaa: LIMOR.

- Sarantola, M. 2010. Kotihoidon klaavutiimi kiertää Puotilassa. Super-lehti (8), 14-18.
- Sarola, J.P. 1996. Vanhusten julkisuuskuva. Teoksessa: Roos, J.P. & Kervinen, L. (toim.) 1996. Vanhukset selviytyjinä. Joensuu: Joensuun yliopiston monistuskeskus.
- Toivonen, V-M. & Von Harpe, P. (toim.) 1994. NLP Mielikirja – kuinka muuttaa mieltä. Helsinki: Hakapaino oy.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.
- Tynjälä, P. 1999. Oppiminen tiedon rakentamisena – konstruktivistisen oppimiskäsityksen perusteet. Tampere: Tammer-Paino oy.
- Uimonen, R. 2009. Median mahti. Juva: WS Bookwell oy.
- Uimonen, R. & Ikävalko, E. 1997. Mielikuvien maailma – Miten mediajulkisuutta muokataan ja imagoja rakennetaan? Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy.
- Vakimo, S. 2001. Paljon kokeva, vähän näkyvä – tutkimus vanhaa naista koskevista kulttuurisista käsityksistä ja vanhan naisen elämäkäytännöistä. Helsinki. SKS.
- Vikström, J. 2001. Yhteiskunnan arvot ikääntyvän ihmisen kannalta. Gerontologia 15 (2), 157-162.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Vuokila- Oikkonen, P. 2002. Akuutin psykiatrisen osastohoidon yhteistyöneuvottelun keskustelussa rakentuvat kertomukset. [Verkojulkaisu] [Viitattu 28.10.2010] Saatavana: <http://herkules oulu.fi/isbn9514268903/html/index.html>

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake

KYSELY VANHUSTYÖN KIINNOSTAVUUDESTA LÄHIHOITAJAOPIKSELIJOILLE

Vastaa kysymyksiin ympyröimällä oikea vaihtoehto tai kirjoittamalla vastauksesi niitä varten varatuille viivoille.

TAUSTATIETOJA

1 Syntymävuosi _____

2 Sukupuoli 1. Nainen 2. Mies

3 Kotikunta ja syntymäkaupunki _____

4 Suuntautumisvaihtoehtosi

1. Vanhustyö
2. Muu, mikä _____

5 Vaikuttiko kaverisi/kavereidesi valinta omaan päätökseesi suuntautumisvaihtoehtoa valitessasi?

1. Paljon
2. Jonkin verran
3. Vähän
4. Ei lainkaan

6 Oliko sinulla mielestäsi tarpeeksi tietoa eri suuntautumisvaihtoehtojen sisällöistä?

1. Kyllä
2. Ei

7 Vaikuttiko päätökseesi tulevat työllistymismahdollisuudet?

1. Kyllä
2. Ei
3. Jonkin verran

8 Tapaatko omassa lähipiirissäsi vanhuksia? Keitä nämä henkilöt ovat?

1. Isovanhempi
2. Muu sukulainen
3. Joku muu,
Missä tutustuit häneen/heihin? _____

Jos valitsit vaihtoehdon 2 tai 3, minkälaiset välit sinulla on kyseisiin vanhuksiin/ kyseeseen vanhukseen?

1. Erittäin läheiset
  2. Melko läheiset
  3. Melko etäiset
  4. Erittäin etäiset
- Jotain muuta, mitä?
_____

9 Minkä ikäisiä isovanhempasi ovat/on? (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)

1. 50-60 vuotta   2. 60-70 vuotta   3. 70-80 vuotta   4. 80-90 vuotta

10 Minkälaiset välit sinulla oli/on isovanhempiisi? (vastaa myös siinä tapauksessa, että he ovat jo kuolleet)

1. Erittäin läheiset   3. Melko etäiset
2. Melko läheiset   4. Erittäin etäiset

Jotain muuta, mitä? _____

11 Mitä seuraavista lehdistä luet (valitse yksi tai useampi vaihtoehto)?

1. Iltapäivälehdet
2. Aikakauslehdet
3. Sanomalehdet
4. Ammattilehdet
5. En mitään näistä
6. Jokin muu, mikä? _____

12 Mitä katsot televisiosta?

1. Ajankohtaisohjelmat (esim. keskusteluohjelmat)
2. Asiaohjelmat (esim. dokumentit)
3. Tosi TV
4. Draama-sarjat
5. Elokuvat
6. Saippuasarjat
7. Muu, mikä? _____

13 Harrastatko lukemista?

1. Kyllä   2. Ei

14 Mihin käytät internetiä pääasiallisesti? (valitse yksi tai useampi vastausvaihtoehto)

1. Nettiyhteisöt (esim. facebook, irc-galleria)   2. Sähköposti
3. Media (lehdet, uutiset)   4. Tiedon keruu
5. Muu, mikä _____   6. En käytä internetiä (siirry kohtaan 16)

15 Kuinka usein käytät internetiä?

1. Päivittäin	2. Useita kertoja viikossa
3. Viikoittain	4. Harvemmin kuin viikoittain

16 Onko sinulla kokemusta vanhusten parissa työskentelystä? (Esim. työharjoittelun tai palkallisen työn kautta)

1. Kyllä	2. Ei (siirry kohtaan 19)

17 Millaisessa paikassa olit töissä/ työharjoittelussa?

1. Kotihoito tai muu avopalvelu	2. Vanhainkoti, pienkoti
3. Palveluasuminen	4. Dementiayksikkö
5. Terveyskeskus/ Sairaala	

18 Oliko vanhustyöstä saamasi kokemus

1. Erittäin positiivinen	2. Melko positiivinen
3. Melko negatiivinen	4. Erittäin negatiivinen
5. En osaa sanoa	

19 VÄITTÄMIÄ VANHUSTYÖSTÄ

Valitse itsellesi sopivin vaihtoehto.

Vastaa jokaiseen kohtaan

	Täysin samaa miel- tä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Vanhustyön päämääränä on edistää vanhusten hyvinvointia.	1	2	3	4	5
2. Vanhustyö on haasteellista ja monipuolista.	1	2	3	4	5
3. Vanhusten elämäkokemus on arvokas osa vanhustyötä.	1	2	3	4	5
4. Vanhustyö edellyttää jatkuvaa uusien taitojen oppimista.	1	2	3	4	5
5. Asiakkaiden suora palaute auttaa kehittämään omaa työskentelyä.	1	2	3	4	5
6. Vanhustyö ei vaadi erityisosaamista.	1	2	3	4	5
7. Vanhustyö on ahdistavaa.	1	2	3	4	5
8. Vanhustyö on vain perushoitoa.	1	2	3	4	5
9. Vanhustyö ei ole arvostettua.	1	2	3	4	5
10. Lähihoitajan koulutus antaa hyvät valmiudet tehdä vanhustyötä suuntautumisvaihtoehdosta riippumatta.	1	2	3	4	5
Vanhustyössä...					
11. Työntekijät ovat usein työhönsä kyllästyneitä ja väsyneitä.	1	2	3	4	5
12. Työilmapiiri on usein huono.	1	2	3	4	5
13. Ei ole mahdollista edetä urallaan.	1	2	3	4	5
14. Työntekijällä on mahdollisuus vaikuttaa omaan työhönsä.	1	2	3	4	5
15. On tarjolla monia erilaisia työtehtäviä.	1	2	3	4	5

20 VÄITTÄMIÄ VANHUKSISTA

Valitse itsellesi sopivin vaihtoehto.
Vastaa jokaiseen kohtaan

	Täysin samaa miel- tä	Jokseenkin samaa mieltä	En osaa sanoa	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä
16. Vanhukset tulevat uudelleen lapsiksi.	1	2	3	4	5
17. Mediasta välittyvä vanhuskuva on positiivinen.	1	2	3	4	5
18. Vanhan ihmisen elämä on tylsää.	1	2	3	4	5
19. Vanhuksena ihminen on yksilöllisimmillään.	1	2	3	4	5
20. Vanhukset ovat uhka hyvinvointivaltiolle.	1	2	3	4	5
21. Dementia on olennainen osa vanhuutta.	1	2	3	4	5
22. Vanhukset valittavat paljon.	1	2	3	4	5
23. Vanhat ihmiset ovat ahdasmielisiä.	1	2	3	4	5
24. Kunnioitan vanhoja ihmisiä.	1	2	3	4	5
25. Vanhoilla ihmisillä on elämänviisautta.	1	2	3	4	5
26. Vanhuus on elämän parasta aikaa.	1	2	3	4	5
27. Ei vanhuutta ilman sairautta.	1	2	3	4	5
28. Vanhuudessa muistellaan vain menneitä.	1	2	3	4	5
29. Vanhana ihmisellä on mahdollisuus toteuttaa haaveitaan.	1	2	3	4	5
30. Vanhuus alkaa, elämä loppuu.	1	2	3	4	5

21 JATKA TARINAA

Pappavaarassa asuvat Aino ja Reino. He käyvät joka lauantai-iltana pelaamassa bingoa ystäviensä Martan ja Toivon kanssa. Eräänä lauantaina Martta ja Toivo saapuivat bingoon kahdestaan (mitä on tapahtunut)....

Kiitos vastauksistasi!

Liite 2. Haastattelulupa

Seinäjoen ammattikorkeakoulu
sosiaali- ja terveysalan oppilaitos
Keskuskatu 32 E
60100 SEINÄJOKI

HAASTATTELULUPA

30.9.2010

Opiskelijat Krista Maatsola
Pauliina Ylipahkala

HAASTATTELULUPA

Pyydämme lupaa saada haastatella opiskelijoitanne kyselylomakkeella opinnäytetyötämme varten. Opiskelemme Seinäjoen ammattikorkeakoulussa, sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksella Geronomeiksi. Valmistumme maaliskuussa 2011. Opinnäytetyömme aiheena on vanhustyön vetovoimaisuus - miksi nuoret valitsevat tai eivät valitse vanhustyön suuntautumisvaihtoehtoa.

Kyselyn suorittamisajankohdaksi on elo-syyskuun taitteen 2010. Kyselyyn tarvittavien opiskelijoiden määrään olemme suunnitelleet seuraavasti: Vanhustyön suuntautumisvaihtoehdon ryhmä ja toinen ryhmä, joka voisi olla suuntautunut lapsiin ja nuoriin, vammaistyöhön tai sairaanhoitoon ja huolenpitoon. Kyselyjä lähetämme ympäri Suomea ja toivomme saavamme yhteensä lähes 200 vastausta.

Tutkimustuloksia kirjoittaessamme emme tuo esiin osallistuvia kouluja vaan keskitymme mahdollisiin maantieteellisiin eroihin. Vastaajien henkilöllisyys ei selviä käyttämistämme kyselylomakkeista.

Kysely on erittäin tärkeä osa opinnäytetyötämme. Olette saaneet jo aiemmin sähköpostiviestillä tutkimussuunnitelmamme, joten emme sitä ole tähän nyt liittäneet.

päiväys ja allekirjoitus

---

nimenselvennys

Liite 3. Tarinat

"Mihinköhän Aino ja Reino ovat jääneet?" Martta ihmetteli. "Tosiaan, eiväthän he tavallisesti ole myöhässä", Toivo vastasi. "Missähän he viipyvät?"

Tällä välin toisaalla Reino ja Aino taapersivat tienlaitaa. "Voi sinua Reino. Minähän muistutin sinua auton tankkaamisesta!" Aino nuhteli. "Tiedäthän sinä minut ja muistini... Voi vanha volvoni, kun meidät hylkäsit!" "Volvon voimme kyllä hakea myöhemmin, mutta tätä menoa myöhästymme bingosta. Ja tänään palkintona on tuliterä tehosekoitin!" Aino kauhistui.

Bingohallissa Martta ja Toivo olivat jo hätää kärsimässä. "Nyt olisi semmoisesta kapulasta hyötyä, niin voisi soittaa", mietti Martta. "No, ei tässä mitään hätää ole, kyllä he tulevat", lohdutti Toivo. Juuri silloin bingohallin ovet aukenivat ja Aino ja Reino ryntäsivät sisään. "Ehdimme sittenkin!" Aino riemuitsi. Reino kuiskasi Toivolle: "Kerron kaiken bingon jälkeen". Niin pääsi lauantai-illan bingo alkamaan. Ja tunnin päästä ovesta asteli ulos neljä iloista ihmistä, Aino kaikkein onnellisimpana uutuuttaan hohtava tehosekoitin kainalossaan. – vanhustyön opiskelija

Martalla oli unohtunut kotiin lompakko ja hän oli unohtanut harjata tukkansa. Toivo oli ärtynyt ja häpeissään Martan muistamattomuudesta. Aino ja Reino olivat iloisia ja koettivat saada Toivoakin hyvälle tuulelle. Martta ei löytänyt bingolapusta kaikkia numeroita ja siitäkös vasta Toivo tympääntyi. Martta hoksasi oman höperöitymisensä ja nauroi vain asialle ja pisti muistamattomuutensa huumoriksi. Toivoakin alkoi naurattaa. Kotiin mennessä he (Aino, Reino, Martta ja Toivo) jäivät lähellä olevaan baariin. Aino maksoi kaikkien juomat. Heillä oli mukavaa nelistään. Nauttivat siitä hetkestä ja olivat onnellisia. He hoksasivat, että elämässä täytyy elää yksi päivä kerrallaan. Ei auta kiirehtiä huomiseen. Toivo sanoi, että vanhuus tulee kaikille. "Tämähän on kuin uusi murrosikä", Marttakin lisäsi. – vanhustyön opiskelija